

KAMNIČAN

Izhaja ob priliki obrtne razstave za srez Kamnik v Kamniku, združeno s „Kamniškim tednom“

Dolžnosti obrtništva in občinstva

Mnogo besed je bilo že napisanih, tiskanih in izrečenih o našem obrtništvu in njegovem težkem položaju, zlasti v zadnjem desetletju. Pravega zdravlila za ozdravljenje teh obupnih razmer pa našemu obrtniku doslej skoraj da še ni nihče povedal, če mu ga je pa pokazal in nasvetoval, so ti pametni in zdravi predlogi na pristojnih mestih dosledno naleteli na gluha ušesa in vsega obsojanja vredno nerazumevanje. Smatramo za potrebno, da o priliki letošnje javne razstave vsega obrtništva v kamniškem srezu obudimo nekaj resnih misli, ki so bile že ponovno pretresane ob raznih priložnostih, pa žal prežgodaj tudi pozabljene.

Obrtništvo in obrtniški stan ne bosta postala tako važen činitelj v našem gospodarskem življenju, kakršen bi po svojem pomenu morala in mogla biti, vse dotlej, dokler obrtniki sami ne bodo spoznali, da je nadvse potrebno, da se sleherni obrtnik odvadi svojih mnogih slabih navad, kakor tudi napačnih delovnih metod in zgrešenega mnenja o najrazličnejših življenjskih vprašanjih, obenem pa da se v vsem svojem delu in ravnanju drži dosledno, moško in značajno temeljnih načel dobrega jugoslovanskega obrtnika. Ta načela so v glavnem naslednja:

Stanovska zavednost. Prva misel vsakega obrtnika mora biti, da je člen ene obrtniške skupnosti, ene obrtniške družine, da so mu vsi ostali obrtniki zvesti in iskreni tovariši ter prijatelji in da so njegove skrbi in interesi istovetni s skrbmi in interesi vseh ostalih obrtnikov. Ob sleherni priložnosti mora zaveden obrtnik dvigati ugled in dobri glas svojega stanu ter ustvarjati dobro razpoloženje in zaupanje za svoj stan med ostalimi sodržavljanji.

Medsebojna obrtniška solidarnost bodi druga temeljna čednost vsakega obrtnika. S solidarnim nastopanjem za obrtniške pravice bodo z lahkoto dosegljivi zaželeni uspehi in izboljšanje obupnega položaja, z medsebojno po-

močjo bodo kmalu pregnani črni oblaki gmotnih težav in brezposelnosti, z roko v roki pa bodo obrtniki tudi v bodoče uspešno kljubovali vsem težavam, pred vsem pa vsestransko ubijajoči konkurenci tuje veleindustrije.

Kamnik: Glavni trg

Pridobivanje stalnih odjemalcev naj ne bo ena zadnjih skrbi dobrega obrtnika, ker pač ni nobenega dvoma o tem, kaj drži vsakega obrtnika na nogah, zlasti še v današnjih dneh. Dobro in stalno odjemalce pa si pridobi obrtnik le s solidnostjo, ličnostjo in dovršeno izdelavo svojih izdelkov, z njih sodobnim izpopolnjevanjem in pa z uljudnim, dostojnim občevanjem s strankami. Kupec mora biti v vsakem pogledu zadovoljen — to naj bo sveto načelo slehernega obrtnika.

Posebno in precej kočljivo poglavje v življenju našega obrtnika pa je nelo-

jalna konkurenca, čeprav jo skuša vsak prikrivati in tajiti, kolikor se le da. Medsebojno umazano konkuriranje je nedvomno eno izmed največjih slabosti in nesreč, pod katerih šibo danes obrtnik povsem brez potrebe in noroglavno trpi. Tega madeža, ki vodi k popolnemu upropaščenju obrtniškega stanu in ugleda, se mora zaveden slovenski obrtnik čimprej in za vekomaj iznebiti.

Neizpodbitno je tudi dejstvo, da mora naše obrtništvo živo stremeti za čim popolnejšo *strokovno in splošno izobrazbo*. Daleč za nami je že čas, ko je zadostovalo, da se je obrtnik zgolj izučil svoje obrti, da pa ni vsaki nadaljnji izobrazbi in izpopolnjevanju posvečal niti najmanjše pozornosti. Sodoben in napreden obrtnik mora biti mimo svojega strokovnega znanja čimbolj vpeljan v svoje dolžnosti in svoje pravice, ki jih ima v svojem gospodarskem delu in v družabnem življenju vobče. S pomočjo svojih strokovnih in prosvetnih organizacij naj se naše obrtništvo vzgaja k popolnosti tako kot obrtnik, kakor tudi kot vzoren člen človeške družbe.

Gospodarsko slabemu položaju, v katerem se že dalje časa nahaja, bo naše obrtništvo moglo storiti konec le z dobro premišljeno in skrbno preračunano *gospodarsko okrepitvijo in osamosvojitvijo našega obrtnika*. Z ustanavljanjem lastnih obrtniških hranilnih in kreditnih zadrug se bodo naši obrtniki otresli raznih izmozgavalcov, pi-javk in izkoriščevalcev, ki s pretiranimi obrestmi in prisilnim izterjevanjem posojil sistematično in brezsrčno ubijajo vsak napredek in celotni obrtniški stan. Če bi se jugoslovanski obrtniki, ki jih je nad 200.000, tako osamosvojili in bi vsak prihranil v svoji hranilni zadruzi vsak teden le 2 Din, bi se vsako leto nabralo najmanj po 25 milijonov dinarjev razpoložljivega lastnega kapitala za podeljevanje cenениh obrtniških kreditov.

Največjo skrb in pozornost mora naš obrtništvo posvečati *dobri in pravilni vzgoji obrtniškega naraščaja*. Kar smo malo prej rekli o izobrazbi mojstra-obrtnika, isto velja v celoti tudi za pomočnike in vajence. Vedno bolj napredujoče obrtno-nadaljevalno ter še specialno strokovno šolstvo nam danes že v zadostni meri omogoča vzgajanje prvovrstnega obrtniškega naraščaja, k čemur morajo seveda doprinesiti tako v delavnici, kakor tudi v šoli in izven nje levji delež predvsem mojstri sami in pa redki požrtvovalni, tihi prijatelji naše obrtniške mladine. Strokovna popolnost in izvežbanost obrtniškega naraščaja, združena z resnično ljubeznijo do

združeni z *dobro pripravljenim »KAMNISKIM TEDNOM«*, pred kupujoče občinstvo skromno, vendar pa z jasnim čelom in z iskreno željo, da se jim bi posrečilo s svojim znanjem, izvežbanostjo in z razumevanjem pravilnega izvrševanje raznih življenjskih nalog dokazati, da so možje na mestu, in sicer prav v vsakem pogledu.

Ni to bučna reklama, kakršne se poslužuje velekapital, ko iznaša svoje industrijske izdelke pred množice kupujočega občinstva, temveč je le čist izraz obrtniške delavnosti. Prav zato, ker sta obrtniška delavnost in pridnost tudi doslej povsod in vedno naleteli na razumevanje kupujočega občinstva tudi

O mesto!

(Iz »Popevčic za domačo rabo«)

O mesto v varnem zavetju!
O mesto v okrilju gorá!
O mesto lepote in greha!
O mesto, kjer sem doma!
S prešerno hudobnostjo včasih
se spomnim nekdanjih prigod,
kako smo junčili tákrat,
plen mladih, razvratnih usod.
Zdaj sivi so dnevi. Življenje
pritiska človeka zdaj k tlom,
kar Kriza se je naselila
nam v srca in v glave in v dom.
Bedaki so zdaj gospodarji,
kar modreci modro molče.
In strune molčijo, kar kvante
politične drzko vrešče,
Pa kakšne politične kvante!
Obvaruj v bodoče, Gospod,
prehude človeške norosti
ubogi slovenski naš rod!
No, kaj bi! Jaz krenem tja gori,
kjer tvoji snežniki stoje,
o mesto! V njih sapi ledeni
se znova izleči srce.
In spet poživi, pomladi se
po žilah tegobna vsa kri,
spet z ritmom ponosnim in smelim
Bodočnost duhá opoji.
O kamniške sape in burje
in solnce in voda in mir!
Vsi tvoji gozdovi, o Kamnik,
so misli najtajnejših vir.
Pozdravljene, Zaprice, Žale
in sveta Kalvarija ti —
čeprav se za svetim ti hrbtom
kaj rado včasih greši —
pozdravljeni, dragi rojaki!
Kaj hočemo? Grešni smo vsi.
Modreci smo in bedaki,
kakor pač kri nam veli.

Fran Albrecht

Del današnjega odbora

»Obrtnega društva za srez Kamnik«

stroke, je obenem tudi ogledalo strokovnega znanja mojstra-obrtnika samega.

Do lepšega življenja in do trdne podlage za srečnejšo, varnejšo bodočnost pomagajo obrtniku tudi *pravilno razumevanje pomena zdrave, smiselne reklame, polna zavest vseh dolžnosti obrtnika napram narodu in državi ter dolžnosti napram obrtniškim ustanovam in organizacijam*. To je troje izredno važnih poglavij iz življenja po napredku in srečnejši bodočnosti stremečega obrtnika, vendar pa mislimo, da jih spričo skromno odmerjenega prostora ni potrebno tukaj podrobneje razlagati in utemeljevati.

Zares je že čas, da si obrtnik s polnim zaupanjem v svojo delavnost in lastno moč čvrsto utare pot k napredku in k lepšemu življenju sebe in svojih naslednikov, da zavrže stare delovne metode proizvodnje in ponudbe, da o svoji moderen način pojmovanja uspešne reklame ter da predvsem poudari solidnost svojega dela kot delovna celota in ne kot posameznik. Naši obrtniki stopajo na svoji letošnji veliki razstavi,

brez vsiljive reklame, upamo, da se nam bo posrečilo pospešiti svoje delovanje s skupnim nastopom, da tako postanemo krepkejši, sposobnejši in borbenejši, da z vsemi zakonitimi sredstvi ohranimo sebe in svoje ter da postane tako naša delavnost še večja in močnejša.

Samopomoč in skromnost sta zvezdovodnici vsakega napredka in tem načelom je bil naš obrtniški stan doslej vedno zvest. Zato se oprimimo, zavedajoči se svojih zdravih, čvrstih rok, še tesneje poštenih skupnih idej in dobre volje, da tako čimprej dospemo do končnega srečnega cilja.

Naše geslo: »*Temelj narodnega blagostanja je močan obrtniški stan!*« — naj vzpodbuja slehernega rodoljuba k odjemu *le domačih obrtniških izdelkov* in tako poživi splošno voljo za zaposlitvijo domačih obrtniških delovnih moči, ki bodo s svojo pridnostjo in solidnim, poštenim delom znale povsem zadovoljiti življenjske potrebe prav vsakogar.

Zatorej:

»**SVOJI K SVOJIM!**« in
»**KUPUJMO LE DOMAČE BLAGO!**«

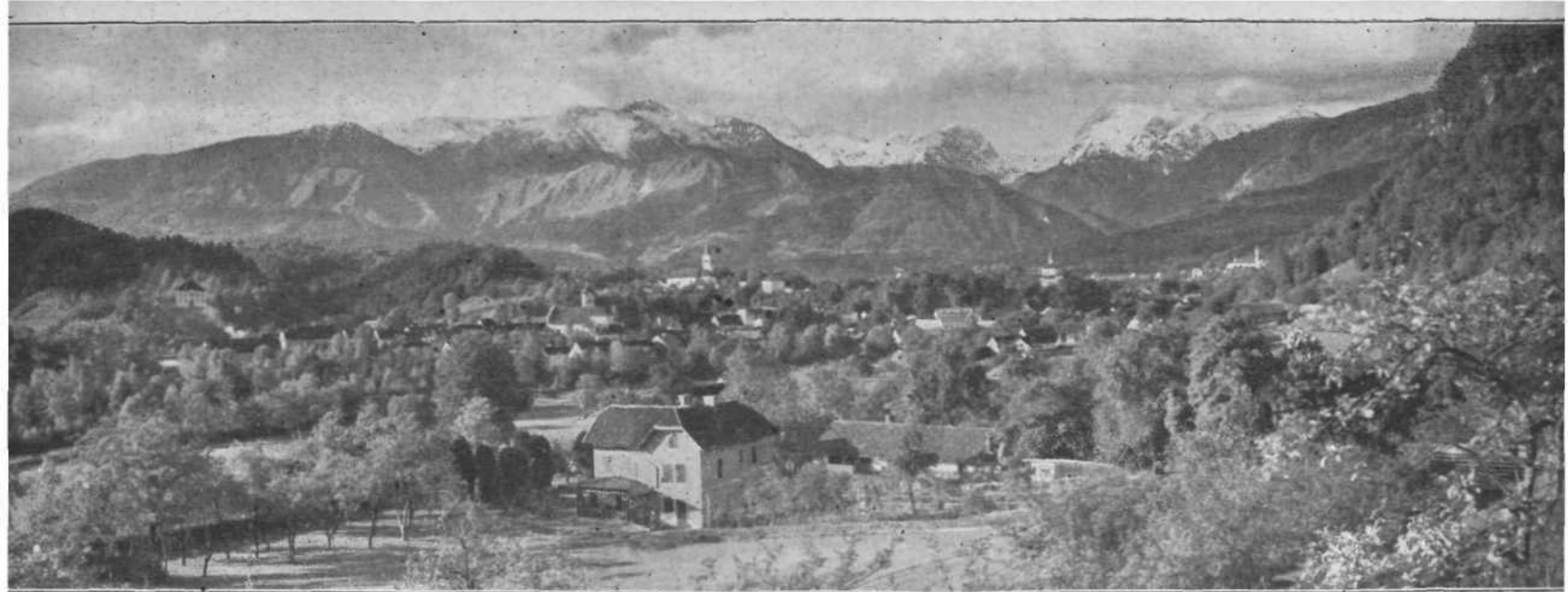
Stayn - Kamnik.

Do druge polovice 13. stoletja so nazivali naše mesto skoro izključno le — Stein oz. Stayn. Iz l. 1271. pa nam je ohranjeno pismo, v katerem stoji, da je bil tega leta češki kralj Otokar »in Kamnich«.

Tako piše tudi kranjski zgodovinar Dimitz v svoji knjigi (Geschichte Krains III. str. 329), da je l. 1592. zaukazal papež Klemen VIII. patrijarhu oglejskemu in nadškofu solnograškemu, naj pregledata zanemarjene cerkve po nadvojvodskih deželah. Patrijarh je v to določil kot svojega namestnika Frančiška Barbaro, poznejšega patrijarha. Barbaro je dospel l. 1593. v »Kamineg«, poglavitni kraj med Dravo in Savo, sklical duhovnike in po opravljeni sv. maši opominjal, da odpravijo razvade in poboljšajo življenje izročeni duš.

V pismu z dne 12. februarja 1622. l., s katerim se dovoljuje župnija v Železnikih, stoji ime Kristofa Planka, arhidijakona Gorenjske in župnika »in Camnigh«.

Tako je bilo slovensko ime našega mesta že v tistih časih v rabi, le pravopis je bil različen.

Tu pij krasoto, ki se ti odklepa!
Na svetu mine vse, umetnost, slava, moč —
priroda le ostane večno lepa.

Anton Medved

Spored prireditev za časa obrtne razstave in „Kamniškega tedna“ (3. VIII. do 18. VIII. 1935)

3. VIII. Od 19. do 20. ure na predvečer otvoritve obrtne razstave, razstave narodnih noš in raznih starinskih zanimivosti, *promenadni koncert* Mestne godbe na Glavnem trgu. — Ob 20.30 slavnostna predstava v kopališkem parku: »Rokovnjači«; priredi Narodna čitalnica v Kamniku s sodelovanjem Kamniškega salonskega orkestra, pomnoženega z godbeniki Mestne godbe in pevci Prvega slovenskega pevskega društva »Lira«.
4. VIII.: Ob 10. slavnostna otvoritev obrtne razstave v prostorih državne osnovne šole. Pozdravi, otvoritev in ogled razstavnih prostorov. — Ob 11.30 v dvorani Narodne čitalnice otvoritev razstave narodnih noš in vezenin iz čitalnične garderobe ter raznih starinskih predmetov iz obrtne stroke prejšnjih stoletij. — Ob 15. plavalne tekme »S. K. Kamnika« v mestnem kopališču, združene s koncertom Mestne godbe. — Ob 20.30 v kinodvorani Gasilskega doma slavnostno predvajanje krasnega zvočnega velefilma »Pesem z neba«, v katerem nastopata v glavnih vlogah slavni tenorist Jan Kiepura in nebeška Martha Eggerth.
6. VIII. Ob 18. velika gasilska vaja vseh okoliških gasilskih čet na Glavnem trgu.
7. VIII. Ob 20. *promenadni koncert* Mestne godbe na Glavnem trgu.
8. VIII. Ob 20. priredi *teškoatletska sekcija* S. K. Kamnika na Glavnem trgu svoj nastop s sodelovanjem S. K. Ilirije in S. K. Slovana iz Ljubljane ter S. K. Šparte iz Zagreba.
9. VIII. Celodnevni *avtobusni izlet* vseh gostov v Kamniško Bistrico.
10. VIII. Ob 20.30 *koncert* I. slov. pevskega društva »Lira« v sokolski telovadnici. Na sporedu moški in mešani zbor ter soli in orkester.
11. VIII. Ob 9. *tenis-tekme* med tenis-sekcijama S. K. Domžale in S. K. Kamnika ter ostalimi gosti na *tenis-igrišču*. — Ob 15.30 se vrši *nogometna tekma* S. K. Kamnika z znanim ljubljanskim S. K. Ilirijo na igrišču. Po tekmi, t. j. ob ca. 16. uri *velika vrtna veselica* v Mestnem parku z vsakovrstnim in obsežnim sporedom.
12. VIII. Popoldanski *avtobusni izlet* v Kamniško Bistrico.
14. VIII. priredi *Sokolsko društvo* Kamnik svoj letni javni nastop: ob 19.30 zbirališče članstva pred *glavnim kolodvorom*; ob 19.45 *povorka* skozi mesto na *letno telovadišče* pri barutani, kjer bo ob 20.30 *telovadni nastop* vseh oddelkov. — Sodeluje kamniška Mestna godba.
15. VIII. Ob 20.30 *koncert* delavskega pevskega društva »Solidarnost« v *kinodvorani* gasilskega doma. Nastopi moški in mladinski zbor.
16. VIII. Ob 19. *koncert* Kamniškega salonskega orkestra.
17. VIII. Ob 20. *promenadni koncert* Mestne godbe na Glavnem trgu.
18. VIII. na zadnji dan razstave proslavi Obrtno društvo za srez Kamnik 15 letnico svojega obstoja. Ob 10. slavnostni občni zbor in ob 11. *veliko zborovanje* vseh obrtnikov v Gasilskem domu. Popoldne *zaključna vrtna veselica* v Mestnem parku s pestrim sporedom. *Vstopnina* na veselico 2.— Din. — *Vstopnice* za obisk razstave so po 2.— Din in jih je treba hraniti, ker bodo na veselici *izžrebane* in nagrajene.

ŽELEZNIŠKA NESREČA

»Ali si že doživel kakšno železniško nesrečo?«

»Da — nekoč, ko sem se vozil skozi predor in namestu hčere poljubil starega.« R.

MIGRENA

Kadinal Mazarin se je nekega dne prijavil pri Ludoviku XIV. Odgovorili so mu, da ga kralj na žalost ne more sprejeti, ker ima migreno.

Drugi dan se je kardinal ponovno prijavil za avdienco. To pot ga je kralj sprejel.

»Migrena je že šla,« je dobrovoljno menil vladar.

»Da, videl sem jo,« je odvrnil Mazarin, ne da bi bil trenil z očmi. »Nenavadno lepe plave lase je imela in modro obleko.« Rihar.

Kamniku

Kamnik! Ustvaril te je Bog, ko je bil menda najboljše volje! S tvojimi naravnimi krasotami se lahko ponosno imenuješ biser naše ožje domovine. Obrobļajo te proti severu, vzhodu in zahodu mični grički, katere čuvajo v ozadju mogočni hribi in veličastni orjaki naših Kamniških planin. Proti jugu pa se razteza prijazna ravnica zelenih travnikov in zlatih žitnih polj. Ni čuda, da so te že v davnih časih obiskovali takratni mogotci, da si cvetel in užival sloves na daleč — le domá ne! Zal ženin, ki se ni zavedal in se še sedaj ne zaveda svoje lepote.

Hude nesreče so te zadele, da si obubožal, da je bila tvoja obleka že precej razcapana, tvoje obličje pa je ostalo lepo in krasno kot nekdaj.

Ljubitelji lepe narave, vode, sonca in zraka so te obiskovali v precejšnjem številu do svetovnega klanja. Peticni ljudje z Dunaja, iz Gradca, Trsta, Zagreba, Ljubljane in drugih krajev so se divili tvojim krasotam, si utrjevali s kristalno čisto vodo Bistrice svoje zdravje, ter okrepljeni in ozdravljeni zapuščali, pa se zopet vračali. Strašna leta svetovne morije si bil zavetišče ranjenim in bolnim junakom bojnih poljan; marsikak z bolečinami prežet vzdih si slišal in marsikaterega je tvoja zemlja ljubeče sprejela v svoje okrilje. — Morije je bilo po dolgih letih konec. — Zasijala je tudi Tebi zlata zarja svobode — v svobodni državi jugoslovanski. Lepo in dostojno, s svetim navdušenjem si proslavil nastop svobode, čeravno so se vile dolge in nepregledne, lačne in sovražne množice raznih narodov skozi tvoje žile iz bojnih poljan v svoje domove. Tudi to si srečno prestal, saj so te čuvali in varovali poleg domačih fantov še bratje Srbi-ujetniki naših neprijateljev in tlačiteljev, ki so takrat ostali med nami, čeravno že 8 let niso videli svojih domov in svojih ljubih...

V vihravih poveljnih letih si skoro neobiskan sameval in sanjal o boljši in lepši bodočnosti!

Počasi, a dosledno, so se tvoje sanje jele uresničevati. Vsako leto zaznamuješ večji obisk, napreduješ, si popravljaš in izpopolnjuješ svojo obleko tako,

FRAN KRATNAR,
predsednik občine Kamnik

da je tvoj obraz čimdalje lepši, prijaznejši, prikupljivejši. In ko bo tvoja obleka v vseh ozirih brezhibna in zlikana, tedaj, moj ljubi Kamnik, boš lahko zopet srečen in bogat in spoštovan!

Po tvojih lepih cestah in potih, po tvojih številnih gozdnih sprehajališčih in logih se bodo razgrinjale množice tvojih prijateljev, ki bodo prihajali uživati tvoj gorski zrak, občudovat tvoje lepote, si utrjevati telo in dušo za nadaljnji trdi življenjski boj.

Usliši me Bog, da bi bilo to čimprej, da se bom lahko tudi jaz veselil s teboj!

Pozdravljen, moj rodni Kamnik!

Fr. Kratnar.

Veliki oltar v Mekinjah

Med največje umetnostne zaklade naše slovenske domovine, ne samo kamniške neposredne okolice, spada veliki oltar v nekdanji samostanski cerkvi v Mekinjah. Kakor pričata letnica 1720 na platformi pred menzo in letnica 1719, na sliki vnebovzetja Marije, je bil izdelan okrog l. 1720. Izrezljan je iz lesa. Izborno se mu prilega elegantna temnorjava barva arhitekture, s katero se v resnično monumentalni in nepopisni učinek veže zlato živahnih figur. Oltarna arhitektura obstoja iz pritličnega

podstavka, pred katerim stoji oltarna miza s tabernakljem, narejenim po isti delavnici kakor nastavek, od svedrastih in gladkih stebrov obdanega okvira s sliko vnebovzetja Marije in od baldahina, ki krasí vrh oltarja in pokriva kiparsko skupino sv. Trojice. Ob straneh te skupine stojita kipa sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evangelista; ob stebrih spodaj pa stoji velike postave sv. Frančiška in sv. Klare, sv. Petra in Pavla. Te, na prvi pogled okorne kipe preveva povišano notranje življenje, ki se

javlja v zanešenem gibu sv. Frančiška, ki se ozira v Križanega, ali sv. Klare, ki zaupno dviga monštranco, najbolj pa v postavi sv. Pavla na desni, ki je povetil knjigo in se poln notranjega zavzetja obrnil proti sredini. Povišano duševno gibanje, ki se javlja v kretnjah podob, se prenaša celo na obleko, ki v nepreglednih, burno nagubanih skladih pokriva telesa.

Pozornosti vredna je tudi slika, ki jo je kot eno največjih kompozicij tistega časa v naših krajih naslikal slikar F. M. Strauss v Slovenjgradcu. Škoda le, da jo je brezobzirna roka v 19. st. občutno preslikala. Kljub temu pa radi svoje živahne razgibanosti še dobro izpopolnjuje lepotni okvir celotnega zamisla. Z veliko ljubeznijo je bil izrezljan posebno tabernakelj, katerega krasé kipci angelov z orodji Kristusovega trpljenja, dolbino, kjer se izpostavlja sv. Rešnje Telo, pa polnijo oblaki s krilatimi angeljskimi glavicami.

Mekinjski oltar je največje delo neznane podobarske delavnice prvih desetletij 18. stol. Verjetno je, da je to delavnica frančiškanskih fratrov, ki je imela svoje središče bržkone v Ljubljani in ki je, kakor poroča kronika, izrezljala oltarje v frančiškanski cerkvi v Kamniku. Te oltarje so v 19. stoletju po večini odstranili ali predelali, kar je na veliko škodo umetnostni posesti Kamnika. Nekdanji veliki oltar se nahaja sedaj v Lokah v Tuhinjski dolini. Dela te delavnice sem zasledil tudi pri frančiškanih v Ljubljani, v Dvoru pri Polhovem gradu, na Trsatu in celo v Senju. Največje in najpomembnejše delo med vsemi pa je mekinjski oltar.

Konservator France Stelč

600 let pred Kristusom

Grški pesnik Theognis, ki je živel v Megari pri Korintu v 6. stoletju pred Kr. r., nam priča v svojih pesmih, da so se že takrat ljudje ženili zavoljo denarja, a ne le moški, tudi ženske.

Theognis je bil že takrat prepričan, da na tak način ni mogoče oplemeniti naroda. Zato svetuje, naj se pri sklepanju zakona ozira rajši na medsebojno nagnenje, zdravje in moč; ker le tako bo mogoč zdrav naraščaj.

Pesnikove nauke so stari Grki uvaževali tudi pri vzgoji mladine. — Naj veljajo še za nas!

BOTANIK V KAMNIŠKIH PLANINAH

— Danes imam pa srečo! Ze drugič sem našel rastlino, ki sploh ne raste v tem pasu. —

PRI CIGANKI

— Gospod! Vedno vas zalezuje in nadleguje neka dama. —

— Res! — Šivilja moje žene. —

V ŠOLI

Učitelj: »No kaj si predstavljate pod naravnim mostom Predasljem?«

Učenec: »Bistrice!«

Kamničani v literaturi in umetnosti

Najbrž bo precej resnice v domnevi, da pokrajina, kjer so se rodili veliki duhovi, igra močno in pomembno vlogo pri razvoju in klesanju teh velikih duhov. Seme, ki ga jim je pri rojstvu narava položila v srce in glavo, se odpre že v najnežnejši dobi in klije neza vedno pod vtisi, ki jih prejema od neposredne okolice. Seme se razvija dalje in dalje in se korenini vedno silneje v bistrega duha in mu vtiska vedno izrazitejši pečat, ki ostane vtisnjen v duhu prav do konca.

Pri oblikovanju umetniške duše je narava velika pomočnica. Smer pri oblikovanju pa daje le tista narava, ki je vsadila v umetnika-otroka talent. Zato ni čudno, da opazamo pri umetnikih toliko barvitosti, ki so sicer jako pisane, a se kljub šarenosti da pri vsakem umetniku izluščiti osnovni ton, ki ni nič drugega nego jasni in precizni odsev njegove ožje domovine. Vse to lahko najdemo tudi pri literatih in umetnikih, ki jih je rodila širna kamniška pokrajina in Kamnik sam, a reči moramo, da vse to izseva pri kamniških umetnikih veliko izrazitejše in barvitejše, nego pri umetnikih, rojenih v drugih krajih. Pečat, ki ga kaže posamezni duh, izišel iz Kamnika, je bolj odkrit in jasen ter mnogovrstnejši, kar pa ni nič čudnega, ako pomislimo, da je narava, oklepajoča tihi Kamnik, v svojem sestavu tako mnogovrstna in sama v sebi tako skladna, kakor morda nikjer drugod po slovenski deželi. To skladnost, to mnogovrstnost, to kamniško pristnost lahko najdemo že na prvi pogled v delih kamniških umetnikov,

pa najsi so bili že pesniki, pisatelji ali slikarji, pa najsi so že zastopali to ali ono strujo.

Preveliko je število onih mož, ki so se rodili v Kamniku in jih je radi njihovega dela sprejela literarna ali umetnostna zgodovina v svoje sestavne knjige, da bi mogel človek na skopo odmerjenih straneh »Kamničana« opisati le količkaj površen pregled in pri vsakem izluščiti vsaj košček tega, kar je pristno kamniškega. Vsekako pa bi bila podrobno in sistematično obdelana študija o kamniških slavnih možeh, njihovih delih in njihovem notranjem življenju jako zanimiva in pisana in bi nam slikovito orisala Kamnik in njega okoliš v najsvetlejših barvah in čisti svetlobi.

V zgodovini slovenske književnosti se pojavi Kamnik leta 1744, a v zgodovini naše glasbe je znan že skoro sto let prej, kajti leta 1679. je bil rojen v Kamniku Mihael Omersa, ki je umrl na Igu kot duhovnik in je bil v tedanjih časih jako čislani komponist. Tudi kamniški učitelj in pevovodja Jakob Zupan, ki je umrl l. 1782., je bil sloveč skladatelj, kateri je med drugimi napevi zložil tudi prvo slovensko opero »Belin«.

Dasi je že l. 1670., kakor zatrjuje o. Pohl (v Biblioth. Carnioliae str. 48), Kamničan Jakob Škerl, po domače Škarliha iz Jezusovega reda, pridigar v stolni cerkvi v Ljubljani, dal na svetlo bukvice, katere so potem v slovenskem jeziku večkrat izdali, se je šele z Jurijem Japljem (1744 — 1807), doktorjem sv. pisma in izvolje-

nim škofom tržaškim, rojenim Kamničanom, uvedel Kamnik v slovensko literaturo. Bil je pesnik in prevajatelj, a njegova največja zasluga je, da je s pomočjo Blaža Kumerdeja prevzel celotno sveto pismo. Bil je to prvi slovenski katoliški prevod svetega pisma, katoliški duhovniki so se morali do tedaj posluževati edinole protestantskih izdaj. Japljev prevod se lahko meri, kar se jezika tiče, z znano Dalmatinovo »Biblijo«.

V Kamniku je moralo torej vladati že v prejšnjih stoletjih živahno prosvetno življenje, o katerem pa nimamo natančnejših podatkov. To življenje pa se je stopnjevalo in je bilo v preteklem stoletju upravi živahno. Tu je bival in služil kot koncipient pri dr. Valentinu Prevcu tri leta pesnik Simon Jenko, ki je zasnoval tu niz najlepših pesmi, ki jih pa zaradi bolezni in prehitre smrti ni mogel izdelati. Preteklo stoletje bo pač blestelo v kamniški zgodovini. Saj so se v teh letih rodili v njem duhovi, ki so posegli globoko v slovensko slovstvo in so izorali v slovenskem življenju globoke brazde.

V najbližji okolici, v Podgorju je bil rojen leta 1826. Luka Svetec, ki se je v poznejših letih odlikoval kot dober pesnik in pisatelj in tudi kot izvrsten jezikoslovec. A veliki so bili tudi njegovi uspehi, ki jih je kot odličnega politik dosegel za slovenske kraje. Umrl je kot obče spoštovan notar leta 1921. v visoki starosti v Litiji. Tudi njegov ožji rojak Josip Ogrinec (1844 — 1879) se je uspešno udeleževal v slovenski literaturi kot dramatik

Uresničene sanje

(Po starih zapiskih Kamniške podružnice S. P. D. priobčil dr. K. J.)

Podružnica v Kamniku je bila ustanovljena že leta 1893. kot najprva podružnica slovenskega planinskega društva.

Že takoj po svoji ustanovitvi se je začela baviti z mislijo, da na Kamniškem sedlu postavi svojo kočo, toda šele leta 1902. — v desetem društvenem letu — je storil odbor potrebne korake, sestavil načrte, nabral nekaj denarja, dobil od meščanske korporacije potrebni les in dovoljenje za stavbo in na občnem zboru, ki se je vršil dne 28. februarja l. 1903., z veseljem poročal, da je gradnja koče zasigurana in da se bo v kratkem začelo z delom. Takrat je bil tajnik podružnice navdušeni planinec in turist Kos Miha, učitelj na Homecu, in ta je v svojem obširnem poročilu že vnaprej slikal krasni položaj in velike udobnosti projektirane koče, na koncu

svojega poročila pa navzočim zborovalcem povedal sledečo povest, ki je ohranjena v spisih podružnice:

Dne 24. avgusta t. l. se je vračala trojica turistov s Košutine po Mokrici v bistrsko dolino. Po poti je eden zagovarjal gada, drugi pripovedoval o lovu na jelene, tretji pa pravil o tem, koliko lobanj medveda brlogarja je že izkopal v medvedji jami na Mokrici. Vsi trije pa so se jezili, da je Mokrica tako strma in da se pot, četudi navzdol, tako vleče.

Ko so prišli v dolino, došel jih je star možakar, in ko je od njih zvedel, da prihajajo s Košutine, jim je povedal, da Košutno tudi on dobro pozna, ker tam pase ovce. Pravil jim je, da je pod njo in Mokrico nekda bilo veliko jelenov in da se zato ta gora zove Košutna, da pa sedaj jelenov ni več, ker so jih, še ne dolgo tega, postrelili. »In če se gospodom ne zamerim,« je nadaljeval,

»povem vam lahko zgodbo, ki se je v tej dolini pred davnim časom pripetila lovcu, ki je šel na lov na jelene.«

Prosili so ga turisti, naj jim jo pove, in on je začel:

Neki gospod je šel z lovcom na jelene in košute v dolino Korošico pod Košutino goro in Mokrico. Lovčevi psi spode košuto. Gonili so jo po dolini proti gori. Gospod in lovec sta nekaj časa čakala, potlej pa je rekel gospod: Jaz grem domov, ti pa počakaj; ob enajstih bodo psi košuto prignali nazaj, ti jo pa ustrelj.

Ko je ta gospod odšel, pride iz zemlje po luknji menih.

»Koga čakaš?« vpraša menih lovca.

»Ob enajstih bodo psi prignali košuto in jaz jo bom ustrelil,« pove lovec.

»Ne bo je danes ob enajstih, šele jutri ob enajstih jo bodo prignali; pojdi z menoj, saj utegneš, boš kaj videl,« mu prigovarja menih.

Lovec je bil radoveden in ne boječ človek; takoj ga je bila volja iti z menihom. Šla sta potem v tisto luknjo pod

in pripovednik. Klasičnost je dosegel v svojih »Obrazih iz narave«. Umrl je kot profesor v Vinkovcih.

Kamniška duša se je najbolj razmahnila v prerano umrlem pesniku Antonu Medvedu (1869 — 1910). Bil je vse življenje mislec, ki je iskal Boga in samega sebe, a je našel pozitivno uteho edinole v ljubezni do matere. Ljubil je Kamnik in njegovo svežo lepoto, ki se na očiten način izraža skoro v vseh njegovih pomembnejših pesmih. Živeti je moral nesrečen izven Kamnika, a je našel šele na Žalah ob

stvena, ne politična, ga ne pozabi nikoli, ker je pretrdno utisnil vanjo svoj lik, svoje delo in svojo bogato dušo. A nič manj izrazita, dasi ne tako naravnost v nebo stremeča in po visokih vzorih hrepeneča, sta brata Peterlina, sinova pasarja Alojzija Peterlina, ki je bil v polpreteklih časih morda največji slovenski umetnik v izdelovanju cerkvenih posod; znan je bil po vseh naših krajih, a poseben sloves kot umetnik je užival v Savinjski dolini in po Gorenjskem. Alojzij Peterlin — Batog in Radivoj

nas pojem Ahasverja dandanes že popolnoma preli v pojem Petruške, na kar je šutna lahko ponosna, ker je iz nje izšel najoriginalnejši in najpopularnejši popotnik z velikim in močnim duhom.

Naše najmodernejše slovstvo ima v svoji sredi tudi pesnika, ki je rojen Kamničan. Je to l. 1889. rojeni Fran Albrecht, dolgoletni urednik vodilne slovenske revije »Ljubljanski Zvon«, ki pa je tudi odlični poet in esejist. A tudi kamniški humor je lepo zastopan v slovenski literaturi, in to v prav lepih in izvirnih potezah. Josip Suchy (roj. 1869) pozna kamniško dušo kot Kamničan. Narava mu je vtisnila pečat hudomušnosti in zato ne more gledati življenja drugače nego od hudomušne strani. Njegove slike kamniških ljudi so izborne, a ne žalijo, ker jih je rodila samo pristrčna hudomušnost.

Jože Benkovič (1869—1904) je bil duhovnik in uvaževan zgodovinar; Lojze Benkovič (1867—1934) izboren in neumoren prevajalec, zlasti iz slovanskih jezikov; prav tako je dober prevajalec dr. Ivo Benkovič (roj. 1875), ki pa je tudi dober in pomemben politik. Prevajalec je bil tudi dr. Maks Samec (roj. v Arclinu 1844, umrl 1889 v Kamniku), ki je bil dolgoletni kamniški župan in ima za podvig Kamnika veliko zaslug. Odlični je bil tudi kot zdravniški pisatelj. — Njegovo za Kamnik važno dejanje je »Samec čv predor«.

A tudi v areno gladke diplomacije je Kamnik poslal svojega sina. Je to dr. Ivo Šubelj (1872—1930), ki je bil že v bivši Avstriji dvorni in ministerijalni svetnik, a žal ni bil v Beogradu dosti uvaževan politik. Na polju znanosti pa še danes delajo odlični Kamničani; naj

Na razvalinah Malega gradu

materi tisti mir, ki ga je vedno zaman iskal v svojem plodovitem življenju. A njegovo delo ostane trajno v narodu.

Drugi izraziti kamniški pesnik je bil Rudolf Maister (1874 — 1934). Mož z dušo, mehko, kakor so loke in dobrane okrog Kamnika, a s trdo, jekleno voljo in zavestjo, kot so kamniške planine. Naša zgodovina, ne slov-

Peterlin-Petruška sta tiha in naravna pesnika, ker ne moreta biti drugačna, ker jih je ustvarila tiha, vase zaverovana šutna. Kljub dolgemu potikanju po svetu sta le malo izgubila iz študentovske duše in jo ohranila do danes skoro v celoti. Le mlajšemu se je razgibala v svetovnost, kar pa ni nič čudnega, ako pomislimo, da se je pri

skalo, od koder je bil prišel menih. Nekaj časa sta hodila po temnem, pa kmalu se je pokazala svetloba. Prideta noter pod zemljo, kjer je bila velika ravnina, zadaj pa strašno visoki snežniki. Kar so oči nesle, povsod je bila po ravnem polju strašno velika vojska, vojska samih turistov: turistovka pri turistovki, turist pri turistu, vsi oboroženi z gorskimi palicami, cepini, v čevljih, podkovanih z žebli - ledniki, kremžarji in drugim turistovskim orožjem. Njih oficirji so nosili še vrvi. V sredi med turisti pa je sedel pri mecesnovi mizi, kakor kralj Matjaž, kralj turistov, zaostali pipar Miha. To je bil njih komandant. Spal je, rdeča brada mu je že v tretje prirasla okoli mize. Zraven sebe je imel poveznene skledo, pod skledami pa cepine.

Menih je rekel lovcu: »Potegni za cepin, pa počasi ga izvleci izpod skleda!«

Ko pa je prijel cepin, da ga je premaknil, se je vsa vojska premakni-

la. Ko ga je na pol potegnil ven, je rekel menih:

»Hitro ga ven potegni!« Lovec uboga, potegne cepin in naenkrat je bila vojska po koncu, vsa je bila pripravljena za odhod, da naskoči snežnike v ozadju. Kralj turistov, Miha, skoči izza mecesnove mize, zgrabi za najdebelejši cepin, mahne z njim proti snežnikom in zakliče tako glasno, da ga je vsa vojska razumela:

»Zdaj je čas, za meno!«

Vojska turistov se vzdigne, kralj Miha gre naprej. Zemlja se kar trese pod nogami okovanih čevljev. Čudna vojska je bila to. Prej, ko bi le mogel človek misliti, je bila prišla do snežnikov. S cepini mahne po ledu, da se je vse kar lesketalo in kadilo. Le malo časa in vsa vojska je prelezla nevarne ledenike. Pa nobena turistovka, noben turist se ni spodrsnil z ledu.

Kralj Miha se postavi na sredo najvišjega in najnevarnejšega snežnika in zapove:

»Vojska, počivaj eno uro!«

In vojska je počivala eno uro. Vsaka turistovka in vsak turist je potegnil iz nahrbtne bisage steklenico šampanjca, ki ga je bil kupil v turistovski koči na Kamniškem sedlu, spil ga, ter vrgel prazno steklenico v ledeniški jarek.

Ko je potekla ura počitka, zapove kralj Miha: »Nazaj na ravno polje!« In vrnila se je vsa vojska na ravno polje. Obstala je tam, kjer je bila prej. Menih reče nato lovcu: »Nič se ne boj, primi za kraljev cepin, vtakni ga pod skledo, kakor je bil prej!« Lovec prime za kraljev cepin, vtakne ga pod povezneno skledo, kakor je bil prej. Nato se kralj Miha vsede mirno za mecesnovo mizo, nasloni glavo na mizo in zopet zadremlje.

Vsa vojska pa je obstala na ravnini, ne ganeč se nikamor, kakor takrat, ko sta bila prišla menih in lovec v ta podzemeljski svet.

Menih in lovec sta se potem vrnila na zemeljski svet. Ali kaj sta videla tu! Bistriška dolina je bila vsa živa: iz Kamnika do izvira Bistrice je držala ši-

navedem samo nekaj imen. Dr. Fran-
ce Stela, rojen v Tunjicah leta 1886.,
je najboljši slovenski umetnostni zgo-
dovinar, dr. Janko Polec (rojen
l. 1880.) je profesor na ljubljanski ju-
ridični fakulteti, dr. Makso Samec
(roj. 1881) univerzitetni profesor za
kemijo in Ema Deisinger, peda-
gogična pisateljica, profesorica v Škofji
Loki. A tudi gledališču je dal Kamnik
najzbornejšo moč: Francko Epi-
hovo, od občinstva oboževano dram-
sko igralko Marijo Vero. Tudi za
novinarstvo je skrbelo naše mesto in je
dalo iz sebe Viktorja Cenčiča,
izvrstnega žurnalista in uglednega »Slo-
venčevega« urednika.

Tudi glede upodabljajoče umetnosti
se Kamnik lahko postavlja, ker je lepo
zastopan s svojimi sinovi in gojenci pri
razvoju našega slikarstva. Trije Kož-
elji: Matija (roj. 1842 v Vescah pri
Vodicah, umrl 1917 v Kamniku), nje-
gov sin Makso (roj. 1883) in Anton,
so imena, ki so ponesla našo umetnost
globoko med ljudstvo. V cerkveni
umetnosti, v pokrajinarstvu in kot ilu-
stratorji so ustvarili nekaj trajnega in
so postali med najširšimi sloji popu-
larni. Prav tako moremo isto trditi o
Maksimu Gaspariju (roj. 1883
v Selišču pri Cerknici), ki sicer ni
Kamničan, a ga je uprav Kamnik
vzpodbudil k temu, da je postal v umet-
nosti to, kar je danes. Zaslugo pri tem
pa ima višji veterinarski svetnik Niko
Sadnikar, zbiratelj umetnin in last-
nik največjega privatnega muzeja umet-
nin in starin v državi, ki je vzpodbudil
v Kamniku žarečega umetnika, da je
šel med svet in v akademijo. Veliki sli-
kar Ivan Vavpotič (roj. 1877) pa
je rojen Kamničan; njegova umetniška
dela so previsoka, da bi jih mogel člo-

vek označiti vsaj približno z nekaj be-
sedami. Miha Maleš je rojen leta
1903. na Jeranovem v mekinjski fari in
je zastopnik najmodernejše struje v na-
šem slikarstvu, grafiki in risarstvu. Le-
ta 1929. je izdal »Rdeče lučke«, nekake
pesmi v risbah. Pred nekaj leti se je
kar nepričakovano posvetil cerkvenemu
slikarstvu, pri čemer se najbolj poslu-
žuje ornamentike, privzete iz narodnih
vezenin.

Kamniška Bistrica

Slika kamniških likovnih umetnikov
pa ne bi bila popolna, ako ne bi ome-
nili še dveh Kamničanov - slikarjev:
Stanka Cudermana in Josipa
Grčarja. Prvi je kot akademični sli-
kar po svojih slikah in grafiki poznan
širok naše domovine, pa tudi izven
njenih meja. Mnogo njegovih umotvo-
rov krasí domove privatnikov, pa tudi
javne lokale. — Drugi Jože Gr-
čar, se je s svojo lastno energijo po-
vzpел do tako visoke stopnje umetnosti,

da njegovi do potanjnosti izdelani por-
treti v olju in pastelu, kakor tudi nje-
govi les- in linorezi vzbujajo splošno
priznanje in občudovanje tudi umetni-
ških krogov.

Odlično mesto v likovni umetnosti si
je s svojimi kiparskimi deli in načrti
(kip blagopok. kralja Aleksandra I.,
Cankarjev kip, kipi in kipci Nj. Vel.
kralja Petra II. i. t. d.) priboril mladi
in nadarjeni akademični kipar Peter

Loboda, rojen na Homeu v nepo-
sredni bližini Kamnika.

Tudi kamniška osnovna šola je dobro
opravila svoje delo. Njo sta obiskovala
med mnogimi drugimi velikimi duhovi
tudi naš klasik Janez Trdina iz
Mengša in Jakob Alešovec iz
Vodic, ki je kamniško obeležje lepo opi-
sal v knjigi »Kako sem se likal«. Zani-
mivo je, da je bil prvi posvetni učitelj
na šoli uprav Ljudevit Stiasny,
znani potopisec, turist in pedagoški pi-
satelj. A tudi med meščani samimi so
širili prosveto priprosti možje, ki sicer
niso bili akademsko izobraženi, a so
imeli prirojen talent za umetnost. Naj
omenim poleg že imenovanega Aloj-
zija Peterlina samo še izdeloval-
ca cerkvenih oltarjev Matija Ozbi-
ča in podobarja Franceta Tonči-
ča, katerih dela še danes daleč izven
ožje domovine slave njih imena. Tiho
in skromno pa napreduje v likovni
umetnosti kamniški podobar in speci-
jalist-rezbar, Jovan Klemen, ki je
že z marsikako umetnino obogatil naš
narod.

To je le bežen, trenuten obris, koliko
je Kamnik s svojimi sinovi doprinesel
k zgradbi slovenske splošne kulture.
Ako bi človek hotel narisati celotno,
nekoliko bolj detajlirano sliko, bi iz te
slike nastala debela knjiga, ki bi Kam-
nik kazala v svetli luči, kakršna ne ob-
seva nobenega mesta v slovenski pokra-
jini. Ta knjiga pa še čaka na svojega pi-
satelja.

roka cesta in po cesti so se vozili ljudje
v kočijah in kolesljih. Peš je korakalo
vse polno turistov gori in doli. Pri iz-
viru Bistrice je bila velika hiša, polna
gostov, na Kamniškem sedlu pa hôtel
prve vrste, kjer se je turistov kar trlo.

Lovec je vprašal meniha, kje je ko-
šuta, da bi jo ustrelil.

»Ta je zbežala po dolini Korošici
proti svoji gori. Tam gori jo moraš
iskati. Pa ne hodi za njo. Tega ne veš,
da je preteklo danes ravno sto let od
takrat, ko sva bila šla v podzemeljski
svet.«

»Ni mogoče,« pravi lovec.

»Je mogoče,« odgovori menih, »ali
meniš, da bi se moglo v naših krajih
toliko izpremeniti prej nego v sto le-
tih?«

»To je pa res in verjamem, da sva
bila sto let pod zemljo,« potrди lovec
menihu.

Menih je po teh besedah izginil po
luknji pod skalo v podzemeljski svet k
vojski zaostalega piparja Mihe, kralja
Mihe.

»Lepa je vaša povest, očka,« so se
možaku zahvalili turisti, a žalibog so
bile, kar ste nam povedali, le sanje, ki
jih je sanjal lovec, ki je pred luknjo
čakal na košuto. In turisti so nadalje-
vali svojo pot proti Kamniku ter med
potjo premišljevali lovčeve sanje, v sr-
cih pa jim je vstajalo upanje, da mo-
rebiti te sanje vendar le enkrat posta-
nejo resnica, morebiti bo res enkrat po
dolini Bistrice držala cesta in se bodo
ljudje lahko vozili do izvirka.

Tako je na občnem zboru leta 1903.
tajnik Kos — pipar Miha — zboroval-
cem slikal bodočnost Bistrice in njene-
ga turistovskega prometa.

Minulo je komaj malo več kot tride-
set let in že so se uresničile piparjeve
sanje. Po široki cesti dirjajo od Kam-
nika do izvira Bistrice kočije, kolesa in
vsa druga raznovrstna moderna vozila,
množica turistov polni prelepi Bistriški
dom pri zvirku, samo hôtela na Kam-
niškem sedlu še ni; sicer pa kdo ve, kaj
vse še prinese prihodnost.

Obrtno društvo za srez Kamnik v Kamniku

(Urednikov intervju sedanjega predsednika g. Ernesta Škofa in sedanjega tajnika ter vseletnega člana društva, gosp. Albina Justina.)

Kdaj je bilo društvo ustanovljeno, od koga ter s kakim namenom?

Ustanovni občni zbor je bil 12. decembra l. 1920. Sklicali so ga Ivan Pollak, Ernest Škof, Albin Justin, France Homar, Makso Pohlin in Anton Cerer na pobudo usnjarskega mojstra Ivana Pollaka v svrhu pospeševanja gnotne in stanovske koristi obrtnikov ter gojitve stanovske zavesti med njimi.

Koliko članov je štelo društvo ob ustanovitvi in koliko jih ima danes?

Spočetka jih je bilo 100, a danes jih šteje le 95.

Kaj mislite, da je vzrok nazadovanja?

Mi smatramo sicer vse obrtnike sreza za člane. Imamo tudi določeno članarino; a vsled krize je mnogi ne morejo plačevati, ker so v tako bednem stanju, pa tudi društvo bi s pobiranjem članarine imelo prevelike stroške, zato je število 95 le število onih članov, ki sami od sebe plačujejo članarino. Sploh pa je vseh obrtnikov v srezu, ki so včlanjeni, ca. 700.

Kako ste tekom teh 15 let izvrševali namen društva?

Ako se je kateremu obrtniku zgodila kaka krivica od katerekoli strani, je obrtno društvo brž interveniralo, da se je popravila. Revnim in onemoglim obrtnikom, kakor tudi njih vdovam smo dajali denarno podporo, istotako tudi mnogim brezposelnim. V primeru kake nesreče smo jim priskočili na pomoč. Prispevali smo z denarjem k vzdrževanju obrtno-nadaljevalne šole, kakor tudi k drugim obče koristnim napravam (luška cesta i. dr.)

Torej ste poleg članarine imeli še druga denarna sredstva?

Kakor že omenjeno, se v času krize ni pobirala nikaka članarina, pač pa smo vsako leto enkrat priredili društveno veselico. Zadnja je bila v l. 1933. meseca februarja. Društvena blagajna se pa radi tega ni nič zvišala, kajti podpore, ki smo jih le še dajali, so jo močno obremenile.

Ali je sedanje stanje obrtnika še vedno v krizi?

V vedno hujši! Tako, da nekateri obrtniki že obupujejo, ker ne morejo svojih družin preživeti, četudi na najskromnejši način.

Katera obrtniška panoga je po vašem mnenju tako najbolj prizadeta?

Sploh ves stan, najbolj pa čevljarji, krojači, slamnkarji in usnjariji, to pa največ radi tuje konkurence. Radi zastojanja denarja se ne morejo razviti isto-

tako ne stavbne obrti. Najbolj pa bole obrtnika razni nelegalni obrtni sušmarji.

Kako to?

Jasno. Obrtnik jih ne more vseh zaposliti vsled pomanjkanja naročil, pre-

JANKO POLLAK
ustanovitelj »Obrtnega društva«

velikih njihovih zahtev in previsokih dajatev zanje, zato iščejo na svojo pest dela in s tem odjedajo legalnemu obrtniku kruh in zaslužek. Obenem pa taki sušmarji škodujejo tudi državi s tem, da ne plačujejo nikakih davkov in drugih dajatev, ki najbolj ubijajo energijo obrtnikov.

Kaj mislite, kako bi se temu odpomoglo?

S primernimi, a izdatnimi oblastnimi ukrepi. Obrtništvo je že tolikokrat predlagalo v tem oziru razne resolucije, katerih rešitev se pričakuje z nestrpnostjo in obupom, to pa tembolj, ker je obrtniški stan obenem s kmečkim stanom steber države in zato potreben tudi — zaščite.

Dovolite mi še eno vprašanje: Kako in zakaj ste prišli na idejo obrtne razstave?

Društvo praznuje 15 letnico svojega obstoja, zato ni moglo iti mimo tega pomembnega dogodka, ne da bi pokazalo domači in širši javnosti, kaj vse zmorejo pridne roke in ustvarjajoči duh naših zavednih obrtnikov. Smo pač v času, ko je treba bolj ko kdaj zainteresirati našo javnost za svoje domače delo, pokazati ji, da ji nudi domača obrt isto in še boljše, kakor pa tuja. — *Svoji k svojim!*

* * *

Dosedanji predsedniki obrtnega društva za srez Kamnik: I. Janko Pollak, od početka do l. 1933., II. Fran Starč do l. 1935., III. Ernest Škof od l. 1935.

Sedanji odbor: predsednik: Ernest Škof, podpredsednik: Franc Fajdiga, tajnik: Albin Justin, blagajnik: Albert Uršič, prisednika: Franc Homar, Drago Drašček; odborniki: Jernej Berlec, Anton Zore, Franc Hočever, Josip Okorn, Stane Windschnurer (vsi iz Kamnika), Polde Rženičnik iz Mengša, Maksim Kosec iz Mengša, Andrej Marin iz Most, France Lukanc z Mlake, Viktor Engelman iz Šmartna/Tuh., Jakob Kadunc iz Znojil, Lovro Jerman iz Radomelj, Karol Štirn iz Stranj, Alojz Završnik iz Šmarce, Valentin Stopar iz Repenj.

Pregledovalci računov: Vilko Cerar, Kamnik, Josip Jerine, Kamnik, Jernej Hace, Tuhinj, Anton Vahtar, Mengeš.

Kamniška okolica

Posetnike Kamnika očara v prvi vrsti divna okolica in veličastna panorama Kamniških Alp. Prevzeti od te prelesti in zamaknjeni v naravna čudesa kamniške okolice, jih vendar pri kratkem posetu Kamnika ne morejo prav in v celoti doumeti. Treba je daljšega bivanja v Kamniku, da se morejo občutiti in spoznati vse intimne lepote njegove okolice.

Že mesto samo nudi obilico senčnih prostorov za oddih in počitek: tako mestni park, ob katerem se stekata Bistrica in Nevljica, ki pa večinoma sameva zapuščen in dremlje v gosti senci svojih košatih kostanjev, ker mu odjemlje posetnike njegov sosed na nasprotnem bregu Bistrice, simpatičnejši

zdraviliški park, ki se iz mrtvila in zanemarjenosti zadnjih let sedaj prebuja v novo življenje. Poživilo ga je obnovljeno kopališče (zdravilišče), prihodnje leto pa se bo gotovo pokazal v še lepši formi; v kratkem nam bo nekako pomaknjen bliže, ko se obnovi nekdanja idilična brv čez Nevljico ob železnem mostu, ki nam bo skrajšala dohod v park in do kopališča.

Večji sprehod popelje šetalca pod kostanje ali dišečo lipo na Žalah s krasnim pogledom na gorsko panoramo ali še dalje na Kalvarijo, za katero se nudi z vrha očarujoč pogled po kamniškem in podgorskem polju tja doli do Mengša in proti Ljubljani, ali pa čez Poljane proti Tunjicam. Prijetna je tudi pot

mimo mestnega kopališča čez neveljske travnike in čez »Prašnikovino« ali v tihi Olševki.

Vztrajnejši pešec jo mahne lahko skozi Novi trg po travnikih ob levem bregu Bistrice proti Duplici, od koder vodi zopet pešpot na desnem bregu Bistrice ob njivah in travnikih nazaj proti mestu, ali pa krene od travnikov na levo skozi gozd proti Rudniku ali Volčjemu potoku. Mikavna je pot skozi Podgorje proti Križu ali pa sprehod po zapriških gozdovih ali celo izlet po dobro markirani poti v Komendo ali v Tunjice.

Po vzvišeni planoti vodi druga pot v Stolnik in Stranje, nazaj pa po godiški strani čez polja in travnike ob Bistrici.

Nikjer se ni treba posluževati prašne ceste in se dati nadlegovati po mnogostevilnih avtomobilih, ker se povsod lahko uporabljajo prijetne pešpote.

Kdor pa ljubi zatišje, naj krene skozi mekanske gozdove ali skozi Olševki in po tihi dolinici k »Samotnemu mlinu« — idilični točki, kjer se lahko ob žuborečem izvirku in klopotajočih mlinskih kolesih udaja sentimentalnim mislim in sanjarijam; ali pa naj jo mahne skozi prijazne Nevlje, ali ob parobku gozda od gostilne »Pod Skalo« v tesni »Med gorami«, kjer more, sledeč toku Nevljice, uživati mir in samoto. Kdor si pa želi v višino, naj se popne čez Stari grad, prehodi pobočje Bergantove gore in se spusti čez Kratno zopet v dolino.

Med daljše in hvaležne partije spada zlasti izlet v Kamniško Bistrico, kamor vodi že iz Stranj lepa in zanimiva nova turistovska pot, ker je staro pot prevzela avtomobilska cesta. Nova turistovska pot vodi vseskozi do Predasleja ob desnem bregu Bistrice, ter se mestoma spenja precej visoko nad navpične stene, ki utesnjujejo strugo Bistrice, potem se pa zopet spušča tik ob vodi, pelje potem po lesenih stopnicah skozi romantično naravno »Ribjo peč«, nato pa po brvi čez korporacijsko vodno rižo, dalje zopet ob strugi, ter se za Brsniki popne na planoto in pripelje z vrha na Predaselj, kjer se nudi impozanten pogled na njegove tesni, slap in galerije. Vsem tistim, ki se jim toži po starih umetnih galerijah, bodi povedano, da je nova turistovska pot v Kamniško Bistrico še lepša in zanimivejša, nego je bila stara, predvsem pa mnogo bližnja in nudi obilo izprememb in krasne poglede na gorske velikane. Izleta v Kamniško Bistrico ni treba posebej propagirati, saj prinese vsaka nedelja in praznik cele karavane posetnikov in izletnikov, ki se deloma vračajo zvečer, veselo razporejeni, proti mestu, tudi če jim »Jupiter Pluvius« izkaže svojo naklonjenost v izdatnejši meri, deloma pa se razlezejo po gorskih grebenih na daljše in težavnejše ture.

Zanimiv in hvaležen je izlet k Sv. Primožu, kjer ima potnik poleg divne-

ga razgleda po vsej pokrajini tudi estetske užitke v umetnostno-zgodovinskem oziru z ogledom znamenite gotske cerkve sv. Primoža z redkimi srednjeveškimi freskami — najlepši gotski spomenik kamniškega okraja — in nad njo cerkvice sv. Petra.

Vabljev je tudi izlet na Gozd, bodisi iz Črne ali čez Godič in Brezje ali pa iz Soteske čez Poreber. Kar nepričakovano se razprostre lepa zelena gorska planota presenečenim očem. Gozd pri-

ANTON KOSI

načelnik kamniškega sreza

vablja vsako leto več zimskih sportnikov zaradi ugodnih smuških terenov.

In kaj naj rečemo o gorskih turah v Kamniške Alpe? Koga ne miče Kravce, na katerega vodijo lepe in ne težavne poti iz Cerkelj ali čez Tunjice in Šenturško goro, ali čez Sidraž in Št. Lenart ali skozi Bistrico in čez Sv. Ambroža, ali čez planino Osredok ali pa iz Bistrice skozi Korošico in čez Kriško planino. Zelene planine z bujno floro rododendrona sprejmejo potnika, vrh Velikega Žvoka ali Kravca pa nudi edinstven razgled velikanškega obsega z radijem 300 stopinj do Blejskega jezera in Julijskih Alp ter na Karavanke. Od Kravca vodi gorska tura čez Greben na Kokrško sedlo, odtod na Grintovec in čez Podo na Kamniško sedlo, odtod pa čez Planjavo in Škarje na Ojstrico ali čez Konja na Veliko planino z zanimivimi pastirskimi kočami, ki tvorijo celo pastirsko vas.

Toda ne samo bližnja in daljna okolica Kamnika samega, tudi ves kamniški okraj nudi toliko zanimivosti, ki vse zaslužijo, da si jih letoviščarji, kakor tudi domačini pozorneje ogledajo, zlasti ker vodijo skore v vse kraje ugodne avtomobilske zveze in ker prireja agilno »Tujsko-prometno društvo« avtobusne izlete na vse strani.

Zanimiva je vožnja skozi Črno in čez Črničec v Novo Štifo in Gornji grad, ali vožnja po Tuhinjski dolini skozi celo vrsto prijaznih vasi: Podhruško, Loke, Buč, Šmartno, Laze, Gornji Tuhinj čez Kozjak, skozi Jastrobje v Špitalič in Motnik, ki je tip starodavnega slovenskega trga s cvetočo obrtjo; v zadnjem času se je obnovil premogovnik, ki uspešno deluje in daje domačemu prebivalstvu dela in zaslužka. Znan je prehod čez Trojane s slikovitim Št. Gothardom in skozi romantični Črni graben, okoli katerega se pletejo pravljice izza francoske dobe in izza rokovnjaških časov. Cesta vodi skozi Št. Ožbolt, Blagovico, Krašnje in Lukovico, nad katero stoji vzvišen Brdski grad, nekdanji dom ljubeznivega pisatelja in pripovednika Janka Kersnika. Skozi Št. Vid, Prevoje, Dob in Vir pripelje cesta do Domžal, ki so se v kratkem času dvignile v lepo industrijsko središče. Le žal, da je povojna doba uničila zlasti slavnikaško industrijo in prizadejala prebivalstvu hudo udarec; vendar ne smemo izgubiti upanja, da ščasoma zopet vzcvetijo ta gospodarska panoga ali da se naselijo v Domžalah nove industrije ter prinesejo prebivalstvu zopet boljše čase. V stranski dolini pa ležijo prijazne Moravče z znano Limbarsko goro in slovečo romarsko cekvijo sv. Valentina. Ob južnem pogorju leži Trzin in trg Mengeš z lepo in dobro razvito obrtjo, proti zapadu pa Komenda z dobrodelno ustanovo in znamenito knjižnico znanega Petra Pavla Glavarja. Dobro ime daje Komendi tudi lepo razvita vinska trgovina. Poleg Komende je Mlaka, vas samih lončarjev, ki so svojčas zalagali s svojim blagom primorske in goriške Slovence, daleč doli na Režijansko in v Furlanijo. Sedaj je to prenehalo; zato so se združili v lončarsko zadrugo, si zgradili skupno peč, modernizirali svojo obrt, in tako se njihovi keramiki obetajo boljši dnevi.

Tudi po drugih krajih kamniškega okraja so se naselile in razvile nove industrije, tako v Mengšu, Jaršah in na Duplici itd., ki bijejo uspešen boj s težavnimi gospodarskimi razmerami.

Da so znali tudi v prejšnjih časih ceniti lepoto bližnje in daljnje kamniške okolice, za to nam je dokaz veliko številno znamenitih gradov in gradičev, ki imajo vsi izbrane položaje in izpričujejo dober okus in estetski čut mož, ki so jih zgradili. Poleg nekdanjega Mekinskega gradu in Zapric v Kamniku se dviga na koncu podgorskega pogorja grad Križ s krasno solnčno lego in znamenitimi starinami in slikami. V Komendi stoji poleg cekve Komendski grad, Mengeš ima kar dva gradiča, v Trzinu grad Habach, zgrajen na ogromni skali, izpod katere izvira močan studenec. Grad Habach, nekdanj lovski grad z lepo senčno lego sredi gozda, hrani v svojih dvoranah zanimive štu-

ke, znamenite starine, lepo staro knjižnico in obilo dragocenega starinskega pohištva. Na severnem pobočju se vrstijo gradovi Krumperk, že omenjeno Brdo, Češenik, Črnelo, Kolovec in Volčji potok. V vseh je ohranjenih obilo starin in umetnin, ki pričajo o stari kulturi kamniškega okraja.

Da bi si mogel kdo ogledati vse te znamenitosti in zanimivosti kamniške okolice in okraja, mu je potrebno večtedensko bivanje v Kamniku in ne bo se dolgočasil; v zadregi bo kvečjemu, kaj bi si ogledal prej in čemu bi posvetil več zanimanja.

—d—

Domžale

so naravno geografsko središče spodnjega dela kamniškega okraja z vsemi pogoji za gospodarski, kulturni in socialni razvoj. Razvile so se iz skromnega naselja okoli nekdanje Goričice, ki je

zveze z domačim krajem. Tako se je iz malega naselja ob Goričici ob križišču važnih cesta razvila vas z lepimi zidanimi hišami in lepimi vrtovi ob hišah. Domžalci so imeli in imajo še vedno

stva, kateremu je delo v tovarni nudilo pretežno del možnosti za eksistenco. Kasneje se je dotlej manjša domača slamninarska obrt dvignila, vendar kvantitativno ni več niti senca nekdanje veleindustrije, ki je zalagala ves svetovni trg, po čemer so dobile Domžale v svetu svoje ime.

Da pa se je vkljub takim težkim gospodarskim razmeram obrt v Domžalah ohranila in se celo izpopolnila v kvaliteti svojih izdelkov in v načinu izdelave, to priča o izredni solidnosti, strokovni usposobljenosti in stanovski zavednosti domžalskih obrtnikov, saj so gotovo še vsakemu Domžalcu in okoličanu v spominu časi, ko je bila organizacija obrtnikov tudi nositeljica skoro vsega družabnega življenja. Da, tudi

Slamninarska obrt v Domžalah

predstavljala v turških časih dobro utrjen tabor z močnim obzidjem okoli na holmu stoječe cerkvice, ki je kasneje postala domžalska župna cerkev, največ po prizadevanju zadnjega goriškega beneficijata in prvega domžalskega župnika, duh. svetnika č. g. Franca Bernika, ki ima za napredek Domžal velike zasluge. Cerkvena osamosvojitev je bila nujna potreba v času, ko se je nekdanja domača obrt slamninarstvo, ki je bilo splošno razširjeno po Domžalah in vsej okolici, preobrazila v veleindustrijo slamninarskih izdelkov s krasnimi tovarniškimi poslopji, kjer je bilo zaposlenih izredno mnogo delavcev, ki sicer niso bili plačani izredno dobro, vendar pa je zaslužek po tovarnah povzročil, da je bilo materialno stanje v Domžalah dokaj ugodno, zlasti še, ker se je mnogo Domžalcev kot kvalificiranih delavcev izselilo v inozemstvo, od tam pa ohranjalo redne, dobre in trdne

mного smisla za gojenje cvetja, za kar celotno žrtvujejo razmeroma mnogo truda. Zato ni čudno, da marsikateri tujec ugotavlja, da so Domžale »pušle«. Da se je v takih prilikah moglo in se dejansko je razvilo kulturno življenje do izredne višine, je čisto razumljivo. Ljudje so namreč radi doprinesli znatne žrtve za zidavo kulturnih domov, kjer se je ljudstvo ob vnetem delovanju kulturnih društev prav uspešno izobraževalo in navajalo k samoizobrazbi.

Domžalska obrt se je iz skromnih početkov s smotrenim, vztrajnim prizadevanjem razširila in dvignila na solidno višino, na kateri se ohranja vkljub razmeroma zelo neugodnim prilikam, v katere je trg Domžale zašel po pojavu gospodarske krize, ki je imela zaenkrat za posledico skoraj popoln propad slamninarske veleindustrije in v zvezi s tem obubožanje onega dela prebival-

v kulturnem življenju so se prav uspešno uveljavili z nekaterimi dobro aranžiranimi prireditvami, za katere ima prav tako zasluge domžalsko trgovstvo in obrtništvo.

UBOGLJIVI JANEZEK

Janezek, gostilničarjev sinko, je bil zaprt v šoli; za kazen mu je oče zapovedal, naj eno uro molči. Ker je bilo v gostilni mnogo gostov, je moral iti v klet natočit vina. Ko preteče ura kazni, mu oče dovoli spet govoriti.

»Hvala Bogu, da smem zopet govoriti«, vzklikne Janezek. »Veste, oče, pipe v sodu poprej nisem mogel zapreti.«

* * *

POZNA JO

»Zdaj pa moram oditi. Ob treh me pričakuje žena v parku.«

»Toda, prijatelj, saj bo že pet ura!«

»Torej, pridem prav o pravem času.«

Črna obrt v Kamniku

Tiskarstvo, ta črna obrt ali — smelo rečemo — črna umetnost, je bila že pred svetovno vojno močno razvita v Kamniku.

Tiskarna je bila ustanovljena l. 1900. Ustanovila sta jo Anton Slatnar in Hinko Saks, ki sta prišla iz Ljubljane, v hiši Ivana Bahovca (sedaj last društva »Kamnik«) na voglu Velike, sedaj Maistrove ulice in Glavnega trga. Slatnar, domačin, rojen na Homcu l. 1867, je bil izučen stavec, Saks, menda Ljubljčan, strojnik-tiskar.

Leta 1906. sta prestavila Slatnar in Saks tiskarno v hišo Franca Majdiča (sedaj last Marije Bavdek in Eme Klavdja) na Šutni hiš. št. 43, in sicer sta gospodarsko poslopje na dvorišču preuredila v tiskarno.

Leta 1922. je kupil Slatnar hišo št. 40 na Glavnem trgu od dedičev Terezije Samec rojene Rode: dr. Maksa Samec, Drage Leskovic in Bogomile Martinčič sedaj zopet poročene Dermelj. Zadnji trakt poslopja je preuredil Slatnar v tiskarno, kjer se tiskarna nahaja še danes.

Leta 1926. je Anton Slatnar umrl. Vdova je vodila tiskarno do leta 1931. To leto sta kupila tiskarno, to je zadnji trakt poslopja L. Vodnik in A. Knez, sedanja lastnika, ki vodita tiskarno pod tvrdko »Tiskarna Slatnar d. z. o. z. v Kamniku«, ki sta nabavila nov črkovni material, stavni stroj Linotype (Linotajp) in sta sploh vso tiskarno strokovnjaško in moderno opremila.

Do leta 1912. so tekli v tiskarni stroji na ročni pogon. Danes obavljajo to delo stroji na električni pogon, kakor: stavni stroj Linotype z modernim kotlom za topljenje svinca na elektriko, dva brzotiskalna stroja, dva »Feniks« stroja i. t. d.

Slatnar je bil znan kot prvovrsten strokovnjak v tiskarstvu. Njegova desna roka je bil Hinko Saks — na zunaj kot strojnik-tiskar. Poleg Hribarjeve tiskarne v Ljubljani na Dunajski (sedaj Tyrševi) cesti je menda Slatnarjeva tiskarna izdelovala najlepše opremljene knjige in se je bavila, kakor tudi še danes z umetnim tiskom, izdeluje umetniške razglednice, izvršuje akcidenčna dela (lepe okraske, ovitke za knjige i. t. d.).

Iz Slatnarjeve tiskarne so izšle med drugim sledeče knjige:

Prešeren, Poezije, Aškerčeva izdaja, Kette, Poezija, ljudska in ilustrovanja izdaja.

Murn-Aleksandrov, Poezije.

Cankar: Aleš iz Razora, Erotika, Gospa Judit, Grešnik Lenart, Hiša Marije Pomočnice, Hlapec Jernej, Križ na gori, Krpanova kobila, Milan in Milena, Nina, Romantične duše, Volja in moč.

Aškerc: Akropolis in piramide, Jadranski biseri. Mučenki. Pesnitve

Župančič: Čez plan, V zarje Vidove.

Mole: Tristia ex Siberia.

Golja Pavel: Pesmi o zlatolaskah.

Trdina: Bajke in povesti, pet knjig, ponatisi iz Ljubljanskega zvona, ena knjiga se je menda tiskala v Kranju.

Vse do zdaj naštete knjige v založbi Schwentnerja.

Podlimbarski: Gospodin Franjo, Perko Pavel: Iz naših gora, zbirka novel, slik in črtic.

Tuma Ferdo: V znamenju življenja.

Razne knjige Slovenske Matice, posebno že omenjeni Gospodin Franjo.

Preporodovci 1912 — 1914.

Anton Turk, knjigar v Ljubljani, je tiskal menda vse svoje ljudske knjige pri Slatnarju. Naj bodo navedene sledeče: Stric Tomova koč, Sveta Notburga, Sveta Genovefa, Mrtvi gosti, Beneška vedeževalka, Elizabeta, hči sibirskega jetnika, Robinzon, Ciganova osveta, Fran baron Trenk, Hedviga, banditova nevesta, Belgrajski biser, Cvetana borograjska, Zmaj iz Bosne, Zlatarjevo zlato (Šenoa), Knjiga o dostojnem vedenju, Spretna kuharica, Sanjska knjiga, Slovenski šaljivec, Marjetica (Anton Koder), Največji slovenski Spisovnik ljubavnih in ženitovanjskih pisem, l. 1931. deveta s slikami pomnožena izdaja. Te Turkove knjige beležijo sploh po tri, štiri, pet, šest in več natisov.

Škrabčev Cvetje iz vertov sv. Frančiška se je tiskalo pri Slatnarju v letih 1915 do 1925.

Slatnar je podpiral mlade »Preporodovce« in jim je tiskal reviji Preporod in Glas juga, tiskal jim je tudi revolucionarno brošuro Klic od Gospe svete, ki je izšla ob 500-letnici zadnjega ustoličenja Koroških vojvod marca l. 1914 in ki je dala toliko posla ljubljanski tajni policiji.

Slatnar je izdajal tudi političen list »Naš list«, tednik, z mesečno prilogo »Slovenska gospodinja«. Urednik »Na-

Kamniško pismo — iz Motnika

Ženitovanjsko pismo. — Ekspres v copatah. — Vojska za polža. — Baraba na Menini planini. — Z zbora divjadi in zverjadi na Opatih. — Častno članstvo U.D.Z.

*In spet se oglasi jih sto:
Le-ta nam županil ne bo!
Ponarodela*

Gospod urednik! Ne zamerite, da Vas vikam. Veste, rešpekt imam pred takimi mogočnejši. Prav za prav pred njihovimi škarjami, ki visijo kakor Damoklejev meč nad ubogo paro-dopisnikom, ki režejo in strižejo, da nastane od tvora, ki se mu pravi dopis, nestvor brez glave, brez rok in nog, prava pravcata praznih otrobov polna vreča.

Sicer pa ne kanim hoditi v zelje vašim rednim in nerednim, stalnim in nestalnim žurnalistom, korespondentom, dopisnikom, kolportejem, reporterjem — ali kako se že pravi ljudem te vrste, ki so povsod navzoči, vse znajoči, ki pa moramo pred njimi mi navadni smrtniki lepo klobuk sneti, kot pred vele-

silo, kaj pred velesilo, kot pred svetovnim imperijem, ki se lahko kosa s samo Veliko Britanijo. Že nadpis (bi rekel Cankar) razodeva mojo nenavadno namero. Zakaj (ne vem, zakaj se pravi »zakaj« in ne več oni lepi »kajti«) zakaj pismo ni navadna beseda, je nekaj svečanega, kakor: Sveto pismo, Pismo sv. Pavla Korinčanom, Notarsko pismo (uradno se mu menda pravi zapis — zakaj ne v ljubljanskem jeziku »zapik«?), ženitovanjsko pismo, zaljubljeno pismo, dolžno pismo in tako dalje.

To pismo je sploh pomotoma prišlo v Vaše roke. Namenjeno je bilo drugi »stari fregati«, ki se je med tem potopila, seveda v drugačni obliki. Zato je pismo precej zakasnjeno, kar razberete že iz starinskega sloga — sicer pa morate vedeti, da so danes starine dragocena stvar. Ne zamerite, saj tudi Vi nadaljujete »Kamničana« po tridesetih letih mirnega spanja. Poznam literata, ki je njegova drama že pred približno štiridesetimi leti shodila, pa je šele se-

daj zagledala beli dan, oziroma svetlo »Sonce«, pa še to v malem sektorju zemeljske krogle.

Vprašate, zakaj sem se umaknil iz Kamnika v Motnik, da zgotovim to pismo, katerega začetek sega več let nazaj. Kamnik je že ves napisan, prepisan, izpisan. Pred časom nisi smel (bi rekel Tavčar) niti glasno kihiniti na sredi trga, že si bil v novinah kar s celim življenjepisom in s sliko (naravno iz mladeniške dobe). Zato sem bežal iz Kamnika v Motnik, v zatišje, v domovino Polža številka dve. Pa kamniški ekspres me je pregnal.

Poznam kraje, ki so se znali pravčasno zavarovati, da jim ni prišla železna kača preblizu: kakor Škofja Loka, Brežice, Mengeš. Tudi Kamniku do zadnjih časov ni prišla železna kača do živega. Vlak se je lepo ustavljal — kakor se spodobi — zunaj mesta. Ali ti ni nesrečna železniška uprava porinila kolodvor noter v samo mesto! In ta nova brzina ekspresa, posebno tam pod Zaprčami, ko je spona gotovo nad eno desetino pro mile! Saj pravim, če le malo zabrundaš v Kamniku, pa te že mest-

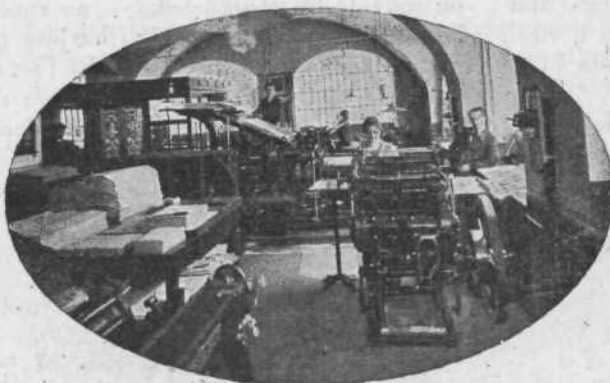
šega lista» je bil Hinko Saks, Slovenke gospodinje pa gospa Minka Govekarjeva. Prva številka je izšla 7. I. 1905 in zadnja 25. decembra 1908. Od 3. VII. 1906 do 22. 2. 1907 je izhajal list dvakrat na teden. Na prvi strani prve številke »Našega lista« se čita program: »Naš list se ne bo vmešaval v domače prepire, svoj program izvrševati hoče s tem, da bo širil prosveto ... Ne oziraje se niti na osebo, niti na dostojanstvo, bičal bode »Naš list« najgrši greh — narodno izdajstvo. Brezobzirno bode razkrinkal nakane nasprotnikov naših narodnih zahtev, dramil naše ljudstvo k narodnemu delu, narodni zavesti in narodnemu ponosu...«

Kot priloga »Našemu listu« je izhajal od junija 1905 do konca 1907 lokalni list »Kamničan«. V »Našem listu«, prva številka 1. 1908 naznaja založništvo, da je ustavilo nadaljnje izdajanje »Kamničana« iz sledečih razlogov: »Kamničan« je bil namenjen Kamniku in njega okolici. Založništvo je hotelo polagoma ustvariti iz Kamničana reden lokalni list, ki bi bil zlasti v sezonski dobi za mesto Kamnik in njega krasno okolico še posebne vrednosti. Ali vsaka kritika se je smatrala za osebno žaljenje, vsak predlog za vsiljevanje...

Za točnost podatkov, navedenih v tem članku ne jamčim, ker sem jih sestavil ponajveč na podlagi ustmenega sporočila g. Josipa Grčarja, znanega v Kamniku pod imenom Grčarjev Pepe. Od 1. 1903 deluje v Slatnarjevi tiskarni z malimi presledki kot strojnik-tiskar, je absolvent umetno-obrtné šole, dela lesoreze, linoreze za tiskarno, se udeležuje kot slikar. Odločno se protivi, da pride njegovo ime v javnost, pa mo-

ja dolžnost je, da se sklicujem na vir, iz katerega sem zajemal gradivo za ta člančič.

Marsikatero epizodo zna povedati g. Grčar iz krogov slovenskih literatov in iz našega javnega življenja. Aškerca, ki je pogosto zahajal v tiskarno in je imel z g. Grčarjem kot tiskarjem posla, opisuje g. Grčar kot jako prijaznega moža. Ko mu g. Grčar ni hotel roke, ki je bila umazana od dela, dati v pozdrav, mu je Aškerc zagrabil roko rekoč: »To je delavna roka«.

Pogled v notranjost tiskarne Slatnar, kjer so se tiskala v članku omenjena dela.

V knjigi »Preporodovci« čitamo o Slatnarju, da se ni bal ne konfisciranja, ne potov na policijo, da je imel v svoji pisarni nekaterikrat detektiva, da se je v preiskavi držal tako junaško, da bi bil raje zaprt, kakor da bi izdal kakega dopisnika, naročil si je celo cirilske črke, da je lahko prinašal tudi srbske dopise. Leta 1913, pripoveduje g. Grčar, je zopet obiskal tiskarno tajni agent Toplikar iz Ljubljane, znan pod imenom »Dopelcifra«. Stikal je za rokopise. Hotel je izvedeti imena avtorjev, katerih Slatnar nikdar ni izdal. Rokopise je imel Slatnar doma shra-

v strojnico in sem tamkaj naročil dekletu-vlagalki, naj skoči preko zunanjega zidu (evinger) neopažena in po-hiti k gospej Slatnarjevi z opozorilom, naj takoj skrije vse rokopise, da je komisija iz Ljubljane tukaj. Tako je bil marsikateri Preporodovec takrat rešen preganjanja.

Večino gori navedenih knjig slovenskih literatov je tiskal g. Grčar in so šli rokopisi skozi njegove roke, menda tudi Kettejevi rokopisi. Dva še nenatisnjena Kettejeva rokopisa hranim. To sta dve kritiki, ki jih je čital Kette v dijaški literarni zadrugi v Novem me-

ni policaj nekako pokroviteljsko potip-lje po rami. Vlak pa ob vsakem dnevnem in nočnem času piha, piska, tuli, zavija po mili volji, pa se mu niti las ne skrivi za to! Seveda smo vsi prizadeti šutničani — razen novega kolodvorskega restavraterja — dvignili energičen protest, da nas lojalne državljane in davkoplačevalce država sama z zemljo pretresujočim ropotom meče iz vlezaslužnega mirnega žitja in sožitja. Dobrodušnež — ali hudomušnež? — je vložil na železniško upravo ponižno prošnjo, da naj, če že res morajo vlaki voziti na sredo mesta, da naj vlaku na glavni postaji, ki je zunaj mesta, obujejo copate, predno se poda na nadaljnjo pot v mesto, saj tudi on, dobrodušnež sezuje okovane čevlje in obuje copate, predno stopi v sobo pred ženo. Kakšno stališče bo zavzela Generalna direkcija drž. železnic napram tej prošnji kamniškega meščana, Vam sporočim takoj, ko dospe rešitev iz Beograda.

Nevoščljivost je znana naša nečednost. Niti slabega sosed ne privošči več sosedu. Oglasil se je drugi konec mesta, Graben, in zahteva tudi svoj kolodvor

za osebe, tovorni da je premalo živahen, brez ropota pa da tudi oni v teh modernih časih ne morejo živeti. Boste videli, gospod urednik, da bodo železnico potegnili še tje v Stahovico do Korlna in naprej do Tineta, na Kopiše, v Kot z odcepom po vzpenjači gor na Veliko planino. In tako se bo zgodilo, da bo oni redki Ljubljčan, ki ne more z nahrbtnikom na gore in glede Kamniške planine s ceste ali iz nebotičnika, da bo stopil na Ajdovčini pred Figovcem ali pred kavarno »Evropo« na vlak in bo v dobri pol uri že sedel na Veliki planini pri čaši rujnega cvička. Seveda bodo ti ekspresni vlaki brzeli mimo naših postaj in postajališč — na nemalo jezo naših krčmarjev. Naše sedanje štiri železniške postaje v Kamniku bodo potem na žalost služile le malemu lokalnemu prometu. Da, štiri postaje imamo: Duplica (sedaj del Kamnika), Kamnik - glavni kolodvor, Kamnik - mesto, Kamnik-tovorišče. Dosti več postaj nemara nima niti Pariz, da ne govorimo o Beogradu, Zagrebu ali Ljubljani.

Da ne pozabim Motnika! Odkrito povedano, v Motnik sem poromal, da

vidim njihovega polža. V teh zadevah sem postal specialist. Ravnokar sem se poslovil od slavne Višnje gore, kjer imajo tudi tako zver priklenjeno.

Kdor hoče videti motniškega polža, naj si ogleda kamen pred Tončkovim znamenjem, baje ostanek sramotilnega odra, prangerja. Motničani bi se radi znebili polža in se izgovarjajo, da jim je polž ušel in da so ga ujeli na Vranskem pri cerkvi, kjer je sedaj priklenjen na močno verigo. Svoj čas so pa le bili polži priljubljeni v Motniku, takrat, ko so jih celo gojili in izvažali, kakor rake. Bili so baje posebne vrste, specialiteta za finojedce.

Da ne bo spora, vojske med Višnjo goro in Motnikom radi prvenstva, je treba dognati, kateri polž je starejši, častitljivejši. Stvar je dokaj enostavna.

Višnjanski polž se je rodil z mestom Višnjo goro, motniški polž s trgom Motnikom. Po Valvazorju (knjiga XI, stran 628) je nastalo mesto Višnja gora 3501. leto po stvarjenju sveta ali 552. leto pred Kristusovim rojstvom. O postanku trga Motnika pa ne zine Valvazor niti besede, dasi sicer privošči tudi

stu, eno okrog novega leta 1897, drugo 4. marca 1897 o leposlovnih spisih, ki so jih člani prednašali v »Zadrugi«. Naj tiskarna za zaključek natisne te-le odlomke Kettejevih rokopisov:

O ti priliki bi rad izpregovoril nekaj besed o načinu našega predavanja. Meni je — da odkritosrčno povem — vsekdar, kadar želim kak spis kot plod duševnega delovanja uživati in se veseliti mislij, ki druga drugi sledeč, druga drugo izpodrivajo, uničujejo, dopolnjujejo, neskončno zoperno, če hoče pisatelj s frazami prikrivati duševno praznoto, a še veliko bolj, če hoče povišati notranjo vrednost spisa z umetnim deklamovanjem ali predavanjem. Tu je po mojih mislih mirno, monotono recitovanje na svojem mestu. Mislim, da mi glede na to nihče ne bo nasprotoval; kdor mi bi, bi s tem le priznal, da je duševen — revež. Leposlovniki spisi se ne pišo kot politični članki. Tam, v predelih »Slov. Naroda«, »Slovenca«, »Slov. Sveta« je na pravem mestu gostobesednost brez dejanja; tam lahko popišeš celo stran, ne da bi povedal Bog si ga vedi kaj zanimivega; tam že bistrumnost sama kratkočasi in zabava; tam ... pa zakaj? Ker so taki spisi krasni metuljčki z raznobojnimi krili, a na teh krilih je barva skoraj samo nekaj cvetni prah, ki si ga revne živalice vsak časek lahko oddrgnejo, izgube. In ti metuljčki sami žive le par dnij, k večjemu par mesecev. To se pravi: spisi nimajo trajne veljave. Ali leposloven spis, ta mora imeti ako hoče veljati za leposloven spis, trajno veljavo. Toda na tem polju (leposlovnem namreč) ni kar tako lahko

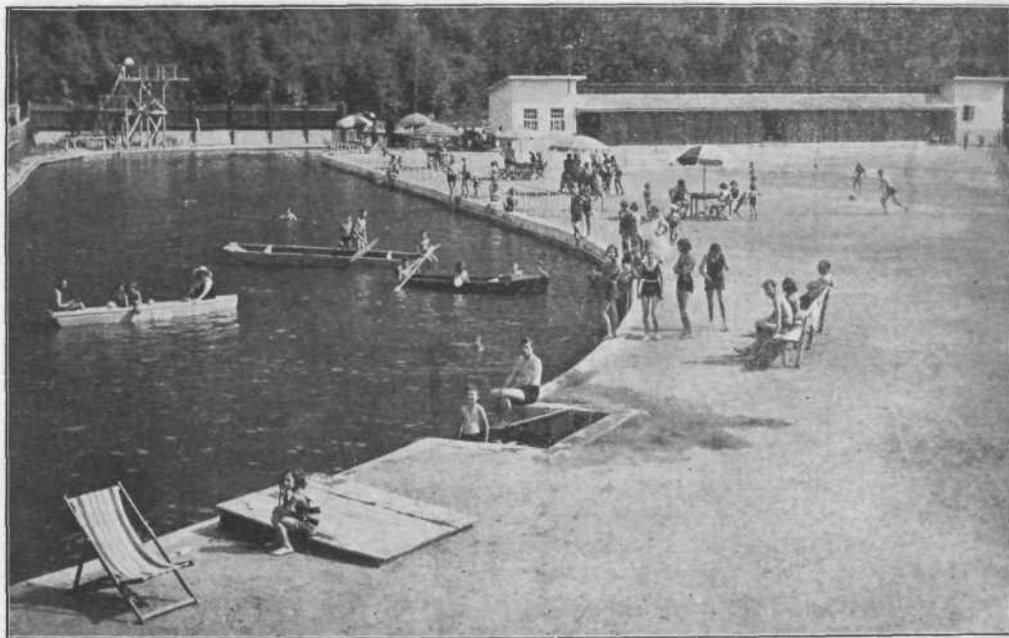
vzgojiti lepo cvetko, pa še skoraj težje, lepo, rodovitno drevo.

No, družega se niti ne zahteva tako neoporečno kot prvega, brez katerega pa si niti ne morem misliti leposlovnega spisa. — Toda, predragi prijatelji Zadrugani, kaj bi vi rekli k temu, da bi videli na polju cvetko iz belega papirja, to se pravi, brez življenjskega soka, brez duha, barve? Pa če bi tudi imela barvo, a duha ne, niti rasti, ne mogla bi vam ugajati. A tudi s cvetko duhtečo in krasnobožno bi se ne mogli tako spoprijazniti, da ne raste, da ne živi. Sicer bi nam moralo pač egalno

biti, da-li imamo naravno cvetko ali pa umetno izrezljano platence. — Vsak leposloven spis mora torej imeti

dejanje, to je življenje, rast, vonjavo, to so misli, ideje in barvo, to je lepa zunanja oblika.

Na koncu spisa je dostavljen podpis Kettejev, ki je črtan, pa je pristen. Rokopisa sta seveda polna Kettejevih akcentov. Tudi precej besedi je črtanih, to so pa ona mesta, ki bi dotičnega mladega pisatelja, katerega spis se je kritiziral, morda žalila. Kette je bil v kritikah dokaj strog, pa nikdar žaljiv, bil je mehka duša. Anton Zevnik

Na plaži kamniškega mestnega kopališča

Motniku, trgu in gradu, precej vrstic (stran 424). Iz tega sledi, da je Motnik nastal daleko pred Višnjo goro, morda še pred stvarjenjem sveta in ž njim seveda polž. Tudi dognanje, da je motniški polž ohranjen v kamnu, višnjanski v pločevini iz nove dobe, potrjuje domnevo, da je motniški polž starejšega izvora. Če sta si v sorodu, se ne da več dognati, ker so vsled okamenele, oziroma zvodenele krvi krvni poskusi skoraj nemogoči.

Ogledal sem si v Motniku še znamenitosti v župni cerkvi in v kapeli pa razvaline gradu Zgornji Motnik, potem sem jo krenil proti Trojanski cesti na »dolgočasni hrib«, kakor ga imenujeta Jurčič-Kersnik v »Rokovnjačih« in pa proti št. Gotardu, da vidim, kje so uganjali rokovnjači svoje vragolije. Sredi gozda me pa vjame brezžični brzojav, veleč, da moram biti o polnoči na Opatih na Menini planini, sicer sem zapisan smrti. Čisto po rokovnjaško! Ob poti z Bibe pri prvi lesi da me bo čakal prijatelj z veselo novico.

Batino v roko, pihalnik čez ramo — in hajdi proti Špitaliču in od tu po

vzpenjači, ki je preje služila za spuščanje lesa, na Menino planino do Bibe, kakor se že lepo imenuje banovinski planšarski dom s hlevi. Po poti sem mislil na »lovskega gospoda«, gospoda Fronca, ki je najbrže tisti prijatelj, ki me čaka, in na starega divjega petelina, ki smo ga imenovali baraba. Leto za letom je zdaj na tej, zdaj na oni smrekovi ali tudi bukovi veji klepal in brusi svoji kokoški na čast in lovcev v veselje. Znal se je vselej pravočasno ogniti svinčenim zrnom. Lovci pravijo, da je čudotvoren pojav ta petelin, da se napravi nevidnega, ko nameri lovec puško, poleg njega do dva metra proč, — radi lovčeve nesigurnosti in lastne sigurnosti rajši več kakor manj, — pa se prikaže lovcu njegova imaginarna podoba. In tako sem nekoč tudi jaz pomeril nanj. Prav dobro vem, da sem zadel. Pričakoval sem, da bo zaropotalo, kakor da se košata bukev podira. Nič se ne gane s smrekove veje, kjer je baraba pel svojo visoko pesem, ki je noben glasbenik ne more zapisati. Šele po daljšem času zašumi v vrhovih, kakor da je potegnila vihra. Baraba se je zma-

goslavno prepeljal na drugo smreko. Lovec, ki me je spremljal, je kasneje, ko se je zdanilo, zlezal na tisto smreko in konstatiral, da je zrno točno zadelo tisto mesto veje, kamor sem meril, da bi prav gotovo zadel tudi petelina, ko bi bil tam stal. V teh mislih sem zvečer dospel na planšarsko pristavo. Pokrepčal sem se in pokramljal z oskrbnikom, ki zna pripovedovati tako zabavne resnične in neresnične lovske in vojaške štorije, potem pa hajdi čez vršič proti tisti lesi in proti jasi na Opatih, kjer je kraljeval baraba. Pri lesi čudom zagledam starega Dolgoušca, ki me spoštljivo pozdravi, veli, da takoj odložim morilno orožje, in mu sledim na zbor divjadi in zverjadi, ki se vrši na Opatih. Izza Krina je vstal mesec in nama je razsvetljeval pot. Pripovedoval mi je prijatelj Dolgoušec, da pridejo na zbor, ki je izreden, zastopniki vseh takozvanih divjih živali z Menine planine, iz bližnje in daljnje okolice, na nočnem redu zbora, da je izvolitev dvoonožca iz pasme človek častnim članom Udruženja divjadi in zverjadi (UDZ) za zasluge, ki si jih stekel za dobrobit in

Društveno življenje v Kamniku

Zanimivo bi bilo pobrskati med staro zgodovino mesta Kamnika in izvleči iz nje določno in nazorno sliko družabnega življenja, ki je vladalo nekoč po naših ulicah in še bolj v starodavnih domovih.

Da je moralo biti to življenje prav posebno razgibano in živahno, nam priča še dandanes dejstvo, da je Kamničan zavzet za društva, ki mu le količkaj dopuščajo, da se v njih duševno in po svojem duševnem razpoloženju svobodno razmahne. Meščan čuti zavedno potrebo, da se druži s someščanom, ki ima iste nazore in srčne potrebe kot on, ki ga tarejo iste socialne krivice kot njega in se hoče boriti proti njim. Borba za obstanek je v trdno sklenjenih skupinah pač lažja in uspešnejša, nego da se posamezen človek peha za svojo pravico.

A ne samo iz socialnega vidika, temveč še iz drugih višjih in plemenitejših nagibov je ustanavljal in ustanavlja Kamničan svoja društva. Zvesto je sledil stopinjam in načelom svojih prednikov ter se zavzemal za vse, kar je bilo v zvezi s kulturo in kar je duševno dvigalo njega samega in njegovo okolico.

Snovanje društev z določenimi pravci in jasno načrtanimi cilji mora voditi samo do napredka in do duševne in socialne osamosvojitve. Čim več društev ima kako mesto, na tem večji stopnji kulture stoji to mesto. Trditi moramo brez samohvale, da ima Kamnik v resnici toliko društev, kolikor jih potrebuje, da se brez skrbi kosa z drugimi mesti, kar zadeva napredek. V njih je

takorekoč duša Kamnika, ki se hoče povzpeti preko mrzle vsakdanjosti in iskati v starih, človeštvu bolj prikladnih idealih svojo srečo in zadovoljnost.

Pastirska koča v Kamniški Bistrici

Če bi človek hotel opisati zgodovino in sadove vsakega posameznega kamniškega društva, bi moral napisati debelo knjigo. A za zunanji svet bi bilo jako zanimivo in poučno, če bi mogel vpo-

gledati v to živahno društveno delovanje, ki bi ga kolikor toliko informiralo o dejanskem življenju v Kamniku.

Naj zato navedemo na tem mestu samo seznam društev, obstoječih danes v Kamniku, in sicer v kronološkem redu. Širša javnost bo tako dobila vpogled v naše društveno življenje in po njem sodila naš napredek.

Narodna čitalnica, ustanovljena: 21. 6. 1868 po dr. Valentinu Prevcu, pesniku Simonu Jenku in poštarju Janezu Debevu. Članov 94.

Prvo slovensko pevsko društvo »LIRA« v Kamniku. Ustanovljeno: 1. 1882. Ustanovitelj: Alojzij Vremšak, okrajni tajnik. 42 izvršujočih in 205 podpornih članov.

Prostovoljna gasilska četa v Kamniku. Ustanovljena 1. 1882. Članov: 75 rednih in 200 podpornih.

Moška podružnica sv. Cirila in Metoda. Ustanovljena: 31. 3. 1. 1889. Članov 103.

Zenska podružnica sv. Cirila in Metoda. Ustanovljena: 13. 9. 1891. Članov: 76.

Podružnica Slovenskega planinskega društva. Ustanovitelj: Miha Kos, učitelj na Homcu. Ustanovljena: 19. 8. 1893. Članov: 92.

Kamniški salonski orkester (pododsek Nar. čitalnice). Ustanovljen: 1. 1899. po skladatelju Viktorju Parmi. Članov: 17.

Mestno godbeno društvo. Ustanovljeno: 14. 1. 1899 po županu Luki Bergantu. Članov: 25 rednih in 300 podpornih.

Ceciljansko društvo mestne župnije v Kamniku. Ustanovljeno: 4. 12. 1903. Članov: 60.

Kamniško sokolsko društvo. Ustanovljeno: 10. 10. 1904. Ustanovitelj: dr. Alojzij Kraut. Članov: 257.

Kamniško Lovsko društvo. Ustanovljeno: 7. 2. 1906. Ustanovitelji: notar Milan Orožen, Ivan Koschier in Jernej Kemperle. Članov: 5.

Društvo za otroško varstvo in mladeniško skrb v sodnem okraju Kamnik. Ustanovljeno: 2. 4. 1908. Ustanovitelj: sodnik Grum Josip. Članov: 22.

Podružnica slovenskega osrednjega čebelarškega društva za Slovenijo v Ljubljani. Ustanovljena: 10. 9. 1910. Ustanovitelj: Josip Ručigaj v Mengšu in Josip Grum, sodnik v Kamniku. Članov: 40.

dolgo življenje živali, in da je ta dvoonožec moja zanje tako dragocena in zašljuna oseba.

Zborovalci so bili že kompletno zbrani, ko sem stopil v spremstvu izkušene Dolgoušca-Zajca skozi zadnje lesno na divno jaso v Opatih. Z urnobesnim hurra! so me sprejeli, zbrani v lepem polkrogu, v prijateljski harmoniji. Nasproti polkroga je bil častni sedež za mene. Šibila so se mi seveda kolena, ko sem se s polževo hitrostjo pomikal proti svojemu »tronu«. Vrgel sem boječ pogled na zborovalce, ali ko sem videl, da vsi opirajo prijazne poglede name, mi je zrastle pogum. Škoda, da nisem imel kamere s seboj. To bi bila slika za »Kamničana«! Videli sem divjo gospodo: kosmatinca Medveda, Divjega prašiča s čeklji, Divjega mačka, Volka, Lisico, Podlasico, Veverico, Srnjaka, Orla, Sokola, Sova, Goloba, Fazana, Kukavico, Ruševca, nebroj ptičev-pevcev. Nad vsemi pa je kraljeval in vodil zbor s smreke na sredi zborovalcev — domačin »Baraba«. Za spremstvo sta mi bila dodeljena Medved in Volk, za častno spremstvo pa spremljavelec Dolgoušec,

ki so me takoj obstopili. Baraba otvoril zbor, preide takoj na nočni red: »Prijatelj Dolgoušec stavi predlog, da se izvoli tu navzoči dvoonožec iz rodu človeka za častnega člana našega UDZ. Zasluge odlikovanca so vam znane. Nosi morilno orožje, pa ne mori, če sproži, sproži iz veselja, kakor na svatbi ali žegnanju. Hvala in slava mu!« Enoglasno, z velikanskim hruščem in truščem sprejeto. Sledile so volitve, ki so se vršile po premišljenih predpripravih, mirno in dostojanstveno. Javno zborovanje zaključeno. Še en hurra! meni v čast, predsedujoči Baraba se mi milostno in z zasmehujočim pogledom prikloni v znak, da naj izginem, straža me spremi do prve lese, Medved mi v slovo poda tace, da me še danes skeli roka, do zadnje lese me še pospremi Dolgoušec, ki mi je izdal tajno, da bodo sedaj zborovali o ukrepah, ki se naj storijo in izvedejo proti zakletemu sovražniku, proti človeškemu rodu. Povem naj ljudem, mi je ob slovesu položil na srce Dolgoušec, kako so si vse živali edine, kadar je treba braniti njih rodove. Videli da sem, kako mirno so potekle nji-

hove volitve. Oni ne poznajo več tiste:

In spet se oglasi jih sto,

Le-ta nam županil ne bo.

Mi smo v resnici napredovali, mi je še rekel Dolgoušec, vi ste prevzeli našo gornjo staro metodo, ki smo jo mi že davno zavrgli. Z Bogom!

Zlato jutro me je objelo, ko sem z Opatov krenil v Tuhinj proti Kamniku, kamor sem dospel komaj še pravočasno na otvoritev Obrtne razstave.

Še veliko bi imel povedati o Kamniku, o Kamničanih in Kamničankah, o Malem gradu, o »hotelu« na Malem gradu, o novem kolodvorskem poslopju, o prepotrebni novi šoli, o novem magistratnem poslopju, o našem najzanimivejšem privatnem muzeju Jugoslavije, o našem porfiru-zelenem dijamantu, o Bistriški cesti, o Luški cesti, o bodočnosti Velike planine, tudi poročilo o zboru UDZ na Menini je skopo, in tako dalje, pa pritiskata urednik in stavec, da neham.

Bom pa nadaljeval v prihodnjem »Kamničanu«, če dočakam Metuzalemovo starost. Če ne, bo nadaljeval moj pravnuk. A. Z.

Sportni klub Kamnik. Ustanovljen: 25. 1. 1914. Ustanovitelj Fran Kratnar. Članov: 71. *Vincencijska družba v Kamniku.* Ustanovljena: 18. 2. 1913.

»Solidarnost«, delavsko pevsko društvo. Ustanovljeno: 1. 1919. Ustanovitelj: Franc Kosič. Članov: 27 rednih in 120 podpornih.

Delavska knjižnica, Kamnik. Ustanovljena: 1. 1920. Ustanovitelj: Jurij Semič in Franc Kosič. Članov: 90.

Krajevni odbor Udruženja vojnih invalidov. Ustanovljen: 10. 1. 1920. Ustanovitelj: Valentin Balantič in Franc Bokalič. Članov: 300.

Obrtno društvo za srez Kamnik. Ustanovljeno: 12. 12. 1920. Ustanovitelj: Ivan Pollak.

Društvo delovodij in industrijskih uradnikov za Kamnik in okolico. Ustanovljeno: 1. 1. 1921. Ustanovitelj: Drago Ulle. Članov: 10.

Sreski odbor društva Rdečega križa kraljevine Jugoslavije. Ustanovljen: 25. 5. 1924. Ustanovitelj: dr. Fran Ogrin. Članov: 207. Oskrbuje tudi zvočni kino v Kamniku.

Društvo hišnih posestnikov za Kamnik in okolico. Ustanovljeno: 28. 5. 1924. Ustanovitelj: dr. Fran Vidic. Članov: 65.

Podružnica sadjarskega in vrtnarskega društva za Slovenijo. Ustanovljena: 28. 5. 1924. Ustanovitelj: Ivan Primožič. Članov: 80.

Kolo jugoslovenskih sester. Ustanovljeno: 16. 1. 1926. Članic: 250.

Gamsov steg, skavtov in planink. Ustanovljen: 6. 3. 1926 po Jovanu Deroku. Članov: 129.

Prostovoljna gasilska četa na Duplici. Ustanovljena: 11. 3. 1926. Članov: 32. Ustanovitelj: Fran Remec in Josip Semeja.

Tujsko-prometno društvo. Ustanovljeno: 15. 1. 1930. Ustanovitelj: Mestna občina Kamnik. Članov: 105.

Protituberkulozna liga v Kamniku. Ustanovljena: 5. 7. 1931. Ustanovitelj: dr. Fran Ogrin. Članov: 810.

Kolesarsko društvo Kamnik. Ustanovljeno: 5. 8. 1931. Ustanovitelj: Drago Drašček. Članov: 30.

Prosvetno in podporno emigrantsko društvo »TABOR«. Ustanovljeno: 23. 7. 1932. Članov: 152.

Krožek prijatelj Francije. Ustanovljen: 15. 5. 1933. Ustanoviteljica: prof. Klavdija Žvokelj. Članov: 27.

»Bran-i-bor«. Ustanovljen: 30. 6. 1933. Članov: 96.

Podružnica Narodno-strokovne zveze, Kamnik. Ustanovljena: 20. 5. 1934. Ustanovitelj: Rajko Gruden. Članov: 56.

Strokovna skupina lesnega delavstva Duplica. Ustanovljena: 21. 7. 1934. Članov: 130.

Klub esperantistov, Kamnik. Ustanovljen: 25. 11. 1934. Ustanovitelj: Vinko Možina. Članov: 20.

Krajevni odbor Jadranske straže v Kamniku. Ustanovljen: 12. 2. 1935. Članov: 137.

Cerkveno pevsko Cecilijansko društvo.

JUU, sresko društvo Kamnik. Članov: 137.

Barutanska gasilska četa. Člani vsi delavci v smodnišnici.

Združenje trgovcev za srez Kamnik.

To nenavadno visoko število društev mora človeka nehote privedi do tega, da prične temeljiteje razglabljanje o njih. Posledica tega razglabljanja pa je, da najde med društvi več takih, ki imajo iste ali pa vsaj podobne programe in cilje. To pa ne pomeni nič drugega kakor cepljenje sil in razmetavanje toli potrebne energije. Ako bi se tako sorodna društva zedinila v eno celoto, bi na zunaj in znotraj učinkovala z veliko večjim uspehom in z veliko bolj pozitivnim rezultatom, ker bi se njihove sile bolj strnile in bi bile bolj odporne. To pa bi ne donášalo koristi samo društvu, temveč splošnosti, ker bi bilo društveno življenje v Kamniku bolj enotno in bolj strnjeno in bi na ta način imponiralo ne le meščanu, temveč vsi naši javnosti.

Toda to so samo problemi. A vendar bi bilo dobro, da pričnemo razmišljati o teh problemih.

A. P. Bátor

Kamnik in sport

Upravičeno bi lahko trdil, da slavnostna številka »Kamničana« ne bi bila popolna, če ne bi v njej vsaj nekaj besed posvetili kamniškemu sportu. Saj je sport v tem stoletju povsod, v Kamniku pa posebno v zadnjih desetih letih zjel simpatije najširšega občinstva. Kdo pa bi se tudi ne zanimal za to gibanje, ki družijo v klubih vso mladino brez razlike, kjer si krepi svoje mišice in svojo voljo.

Tudi v Kamniku imamo Sportni klub Kamnik, čigar delo in pomen za ves Kamnik, zlasti pa še za njegovo mladino, zelo cenita meščanstvo in okoličanstvo, da si na drugi strani tudi precej odločilnih osebnosti ne zмени zanj. Toda to drugo dejstvo nas sportnikov ne sme motiti. Še z večjo vnemo moramo hoditi po poti, ki nam jo klubska pravila in ideja telesne kulture črtata. Naša pot je dvojna: prva je gojitev sporta v pravem pomenu besede kot plavanje, smučanje, drsanje, nogomet, tenis, dviganje uteži, rokoborba in boks. Druga stran našega pokreta pa je, da seznanimo Kamničane s koristmi in

plodovi sporta; poudariti pa moram takoj, da je delovanje v tem smislu težje od prvega. — Prepričati hočemo vse zastarelo in zaspano med nami, kaj lahko pričakuje od krepkomišičastih in železnovoljnih sportnikov; da vzgaja sport mladino, da se bori z voljo in gentlemano, jo odvaja od škodljivih razvad ter tako ustvarja polagoma celega človeka, kakršen mora biti vsak dobri sportnik. Ko homo dosegli to, smo vse dosegli in mladini v kamniškem klubu bo sijalo sonce.

Na žalost pa moramo ugotavljati, da so med nami ljudje, ki sportu in nam delajo krivico. Ti nas niti moralno, še manj pa gmotno podpiranje pač pa so v večji meri v aktivni rezistenci. Saj sportniki ne delamo za denar, saj je v naših pravilih podčrtano, da so iz kluba izključene osebe, ki gojijo sport kot poklic. Jasno pa mora biti vsakemu dejstvo, da so nam sredstva nujno potrebna za vzdrževanje sportnih naprav.

Naš klub je brat vseh klubov naše domovine, saj imajo vsi to nalogo, da pokažejo enakovrednost naše mladine

napram tuji in s tem odvrčajo od sebe vso malodušnost in nezaupanje v samega sebe. Zato se tudi kamniški sportniki ne smejo podcenjevati, saj bi imeli ob sodelovanju vse javnosti tudi vse predpogoje za doseg velikih uspehov.

Ker si sport brez sportnega kluba težko predstavljamo, zato hočem razvoj sporta v Kamniku izenačiti z zgodovino njegovega kluba.

Sportni klub je bil ustanovljen pred vojno z namenom, gojiti družabnost, ne sport v današnjem smislu besede, da si je pospeševal drsanje, sankanje in si zgradil ob Nevljici tudi kabine za kopalce. Pripravljalni odbor, kateremu na čelu je bil naš sedanji predsednik občine in podpredsednik SK g. Kratnar Fran, je sklical ustanovni občni zbor »Sportnega kluba v Kamniku« 13. decembra l. 1913. Njegov prvi predsednik je bil baron Lazarini, in sicer do l. 1919. Po vojni so mu načelovali Stergar Anton, Fanika Kratnarjeva, dr. Ivo Šubelj in Stane Vedlin. Klub je svoja prvotna stremjenja nadaljeval.

Od leta 1925 do 1933 je bil predsednik kluba velezaslužni dr. Dominik Žvokelj, pod čigar vodstvom se je šele začel gojiti v Kamniku vsestranski pravi sport. Od l. 1933. predseduje klubu silno delavni in neutrudljivi Ferdo Šmuc.

Početek resnega sporta se prične v Kamniku z gojitvijo nogometa in tenisa. Toda nogometaši so bili neorganizirani — ostali domači sportniki pa so se udeleževali v drugih krajih, kot n. pr. brata Kumer kot lahkootleta uspešno v Zagrebu, Nace Vidmar in Miran Ogrin v Ljubljani in danes še državni prvak Jože Bručan. — Nogomet v Kamniku ne beleži uradnih uspehov, kajti sekcija ni verificirana, zelo pa občuti pomanjkanje pravega in higiениčnega igrišča, kar je najvažnejši pogoj za njen obstoj in procvit. Letos so praznovali nogometaši petletnico nepretrganega dela.

Po letu 1929. se pojavijo v Kamniku že smučarji-sportniki. Za razvoj smučarstva je silno važna zgraditev skakalnice l. 1931., ki je bila prva na ozemlju ljubljanske zimskosportne podzveze. Isto leto je zgradila občina tudi kopališče, l. 1932. pa skupno s klubom dve teniški igrišči. V kopališču so se začeli zbirati plavalci, ki predstavljajo danes v Kamniku najvidnejše mesto med sportniki. Pa saj so dosegli krasne uspehe l. 1934. na prvenstvenih tekmah v Radovljici in jim načeluje tudi državni prvak v prsnem plavanju, Cerer Tone.

Letos pozimi se je priključila klubu težkoatletska sekcija in z njo je postal SK Kamnik vodilni podeželski klub tako v težki atletiki kakor v plavanju in tenisu, kar je Kamniku lahko le v ponos in čast.

Klub šteje danes 5 sekcij s skupno 93 aktivnimi člani in 47 podpornimi člani.

Vsako leto ima SK. Kamnik sportni dan, na katerem pomeji svoje moči z zunanjimi sportniki. Najuspešnejši je bil vsekakor letošnji, kjer smo kamniški sportniki zmagali na vsej črti.

Kamnik – „redivivus“

Prvi del letošnjega programa smo izvršili, staro zdravilišče je zopet oživelo, kot ptič feniks, ki je izšel iz »ognja« prenovljen in olupšan, pred vsem pa je kopališče modernizirano.

Dejstva govoré. Pristopiti hočemo k drugemu delu letošnjega programa, to je k vpeljavi kombiniranega, drugod že preizkušenega naravnega zdravljenja, ki ni vezano na letno sezono: dijeta in vodno zdravljenje v eni obeh vil v starem kopališču. Drugo leto pa se hočemo lotiti zadnje etape svojega programa, t. j. Kamniku hočemo dati moderno središče tujskega prometa v zdraviliškem domu z vsemi potrebnimi obrati, brez katerih bi se Kamnik kot privlačna točka tujskega prometa nikdar ne mogel razviti ter doseči vsaj predvno stopnjo, ko je Kamnik uspešno konkuriral z Bledom in drugimi letovišči.

Zadržanje Kamničanov samih k temu pokretu nam ne daje posebnega pogoja: 80 % jih je a priori zmajevalo z glavo, češ da se ne da nič napraviti iz puščave ob sotočju Nevljice in Bistrice. Ti so menda sedaj spreobrnjeni; saj smo z ameriansko naglico in v rekordnem času z najmanjšimi stroški Kamniku dali razen res modernega letnega kopališča tudi zimsko kopališče s toplimi kopelmi v kadeh. Kljub temu pa ne preneha prislovijena kamniška malodušnost, mestoma celo brezbriznost. Ne vidimo pravega poleta v merodajnih krogih in požrtvovalnosti, četudi brez sodelovanja vseh svojega programa ne moremo izvršiti. Ako se v tem oziru razmere korenito ne izpremené, potem bomo svoj program obrnili v drugo smer, najbrže v dolino gornje Kamniške Bistrice, od koder nam prihajajo pametne pobude. Ako se stari Prašnikarjev kompleks ne ohrani tujskemu prometu, potem je usoda Kamnika kot tujkoprometnega središča zapečatená; vsa kamniška javnost po vojni je to kardinalno vprašanje povzdige Kamnika zanemarjala, četudi je bila večkrat prilika, rešiti ta problem.

Občina bi se svoječasnó morala postaviti na čelo te akcije. Še danes more občina rešiti pereče vprašanje mestnega kopališča s sodelovanjem z nami na način, ki bo opravičil eksistenčno možnost mestnega podjetja; danes smo še v stanju, pristopiti k temu sodelovanju, tekom leta pa se utegnejo razmere pri nas razviti v drugi smeri.

Pred vsem pričakujemo ne le od občine, nego od Kamničanov sploh, aktiv-

Kamničani, če veste, kaj vam je vaša mladina, in če pravično cenite njen trud, podprite sportni klub in delajte z nami!

—LM—

nega sodelovanja, moralno in v skromni meri tudi materijelno podporo.

V svojem cirkularu, ki menda še ni daleč krožil, smo se popolnoma konkretno izrazili. Imamo pred očmi, da se Kamničani v skromni meri udeležijo pri podpisovanju deležev naše družbe. Imamo namen na prihodnjem občnem zboru letos na novo podpisanim deležem priznati prvenstvo pri delitvi čistega dobička; kdor pa še dvomi o tej možnosti, tega pozivamo, naj svojo dobro voljo pokaže s tem, da podpiše normalno in fiksno obrestljiv delež, ki bi bil par let neopovedljiv.

Od teh skromnih prispevkov, ki imajo bolj moralni značaj, seveda ne bomo gradili velikih podjetij in palač; oni nam bodo le jamstvo in sredstvo za dragoceno nam sopomoč Kamničanov in njegovih javnih faktorjev; potrebno večjo glavnicó za izvršitev načrtov pa si bomo zasigurali na drug način. Pri spevke Kamničanov bomo porabili izključno za zimsko zdravilišče, ki še ni v stanju, kot si ga želimo. Hočemo hraniti besede, pač pa se hočemo posvetiti le pozitivnemu delu.

Apeliramo na svoje rojake, da se vzdramijo ter z odprtimi očmi gledajo v bodočnost. Le v složnem delu ter aktivni pomoči je jamstvo za procvit našega mesta in okolice.

Kopališka družba Kamnik.

Železniške in avtobusne zveze s Kamnikom:

a) *Vlaki* Ljubljana-Kamnik in obratno:
Iz Kamnika: ob delavnikih: 6.10, 7.28, 10.08, 12.42, 14.55, 17.11; ob nedeljah in praznikih: 6.10, 10.08, 12.42, 14.55, 17.11, 21.10.
V Kamnik: vsak dan ob: 6.45, 9.46, 12.18, 14.38, 16.55, 19.17.

b) *Avtobusi*: Kamnik-Domžale-Ljubljana:
Iz Kamnika: ob delavnikih: 13.15; vsak dan: 7.55, 18.45.
V Kamnik: vsak dan: 12.50; ob delavnikih: 18.25, 23.25; ob nedeljah in praznikih: 0.25.

b) *Avtobusi*:
Kamnik-Mengeš-Ljubljana:
Iz Kamnika: ob delavnikih: 7.45; ob nedeljah in praznikih: 7.45, 18.30.
V Kamnik: ob delavnikih: 18.08, ob nedeljah in praznikih: 12.48, 0.18.

Kamnik-Stahovica-Kamniška Bistrica:
Iz Kamnika: vsak dan: 9.47. — Iz Kamniške Bistrice: vsaki dan: 16.30.
V Kamniško Bistrico: vsak dan: 10.22. — V Kamnik: vsak dan: 17.05.

Kamnik-Motnik-Vransko
Iz Kamnika: ob 13. — V Kamnik: ob 7.45.
Cenjenim obiskovalcem Obrtne razstave in Kamniškega tedna so na razpolago tudi avtotaksi po zmernih cenah.

Rokovnjači

Vsebina k predstavi na prostem v parku.

Po Jurčič-Kersnikovem romanu »Rokovnjači« mineva v letošnjem poletju 125 let, odkar so Kamnik in njegovo okolico strahovali rokovnjači, ki so takratnim oblastem delali velike skrbi in preglavice. Za njihovo vlovitev sta bila prav vneta takratni mladi oskrbnik na Kolovcu Stefan Poljak in njegov tast Janez Gavrič, mestni sodnik v Kamniku. Imenovana sta celo pustila v Kamniku na sejmu razglasiti, da dobi tisti, ki pove kaj o rokovnjačih: kdo so, kje se nahajajo ali kje imajo bivališče — nagrado, in sicer od vsakega po takratnih 15 avstrijskih kron v srebru, ali 30 goldinarjev v francoskih frankih, dasi je takratni odvetnik in fracoski maire, t. j. župan, Burger, graščak na Brdu, svaril Poljaka pred tem ukrepom radi znane krute maščevalnosti rokovnjačev.

Na ta razglas je namreč glavar rokovnjačev »Groga« nalašč razpisal še enkrat tolikšno nagrado na glavo Poljakovega konja, ravno toliko tudi na njegovega psa. Razpisane nagrade pa se je polakomnil velik pijanec in bahač po gostilnah, Blaž Mozol s Palečevine. Njemu se je tudi posrečilo, da je rokovnjače izvohal in ovadil na Kolovcu, za kar je prejel kasneje rokovnjaško plačilo. Ko se je vračal po ovadbi s Kolovca, rožljajoč s prejeto denarno nagrado v žepu, je na razpotju proti domu zavil tudi proti Rovam v krčmo Hudmanove Jere.

Bilo je že skoraj temno, ko vstopi v krčmo, kamor so začeli prihajati Blažu znani in nepoznani gostje. Blaž je pričel pripovedovati na dolgo in široko, kako je naznanil rokovnjače in da je prejel razpisano nagrado. Med gosti je bilo tudi nekaj rokovnjačev, za katere pa Blaž ni vedel. Nekateri so svarili Blaža, naj bo miren, toda ta se ni dal pomiriti. Gostje so počasi jeli drug za drugim zapuščati krčmo, pa tudi osamljeni Blaž se je odpravil domov, med tem, ko se je proti njemu skrivaj skovala maščevalna zarota, — da so mu stregli po življenju.

Blaž, nič hudega sluteč, kolovrati proti domu in razmišlja, kako lahko je zaslužil denar. — Kar ga predrani rezek žvižg. A komaj se zavé, jo že dobi krepko po glavi s kolom, da klecne na zemljo. Blaž Mozol je prejel rokovnjaško plačilo...

Blaže pa je imel tudi mlado, brhko nečakinjo Polonico, katero je snubil rokovnjaški glavar, imenovan Groga, o katerem pa ni razen čevljarja Bojca v Radomljah in pisarja Raka na Brdu nihče vedel, kdo je in od kod je.

Rokovnjači so se potikali s svojimi ljubimi največ v Kamniški Bistrici, kjer so imeli celo lesene bajte, v katerih so prebivali tudi pozimi. Večina njih je pa živela tudi po vaseh na svojih domovih in so tako lahko izvedeli, kje se jim nudi dober plen.

Tako je tudi živel v Črnem Grabnu pri Šent Ožboltu na svoji domačiji kmet-rokovnjač Samoglav. Nekega dne prinese z Brda pobegli pisar Rak novico, da bodo Francozi peljali ta in ta dan skozi Črni graben polno blagajno v Ljubljano. Francoze spremlja tudi neki bivši častnik Brnjač iz Celja, sedaj tolmač v francoski vojski, imenovan Vernaze. Ta človek je glavni krivec Grogovega rokovnjaštva. Radi Brnjačeve krivične obtožbe, da mu je Groga ukradel denar, je Groga — Nande moral iti v vojsko in tako je imel Brnjač pristo po dolepe Lavre, Nandetove zaročenke in Rakeve hčerke.

Po tej Rakovi novici je vstala v Nandetu želja po maščevanju. Takoj zaukaže svojim ljudem, naj se naslednji večer zbere v Črnem grabnu pri Samoglavu, našemljani z dolgimi bradami. Ko so se zbrali drugi večer na določenem mestu, jim je dal povelje, naj napadejo Francoze, opleniijo blagajno in mu pripeljejo onega, katerega jim pokaže Rak, živega, ostale naj pa vse pobijejo. Denar naj si razdele med seboj.

Rokovnjači so naloge točno izvršili. Naenkrat se pojavi med njimi njihov glavar Grog-Nande. Vsi utihnejo in čakajo, kaj bo storil z ujetnikom. Toda on se samo pokaže Brnjaču in mu pove, kar mu je toliko časa težilo srce. Razodene tudi rokovnjačem, kaj mu je naredil ta človek, zakaj je zašel med nje in kdo da je on sam. On ni Grog, ampak inženjer Nande pl. Basaj, ujetnik pa — Brnjač, ki je zapeljal lepo Lavro in jo sramotno zapustil, da je umrla z otrokom vred na porodu.

Njena smrt ga je tako potrla, da je ubežal od vojakov in zašel med rokovnjače, da se kdaj nad zapeljivcem svoje ljubice mašuje. Nocoj je napočila ta ura! Nato zapove rokovnjačem, naj ga kaznujejo, kar tudi store in ga obesijo.

Ferdinand pl. Basaj je zdaj sklenil, da pobegne s svojo drugo izvoljenko, Polonico-s Paleževine. Vse je bilo že dogovorjeno za beg. Staremu Raku pa ni šlo nikakor v glavo, da jih hoče glavar zapustiti. Zato je z Obloškim Tončkom vred izdal Nandeta Francozom, ki so ga po kratkem boju zvezali in odvedli.

Med tem je pa skušal pobegniti tudi stari Rak, ki pa je bil pri tem ubit od francoskih vojakov.

Na Kolovcu je bil Nande zaslišan. Ko sta pri zaslišanju ostala skrbnik Poljak in jetnik sama, je spoznal Poljak v Grog Ferdinandu, svojega polbrata. Ferdinand mu pove vse svoje strašne zgodbe in ga prosi, naj ga izpusti. Poljak mu ustreže in še isto noč sta s Polonico pobegnili na Stajersko. Od tam je šel Nande s francosko vojsko na Rusko, od koder se ni več vrnil. Polonica pa se je vrnila s svojo hčerko na Paleževino.

Rokovnjači so se raztepli na vse strani, nekaj so jih pa polovili in pobesili v Ljubljani.

Iz teh dogodkov je nastal roman, katerega je spisal pokojni pisatelj Josip Jurčič, dokončal pa ga je po njegovi prezgodnji smrti tudi že pokojni Janko Kersnik. Po romanu je priredil gledališko igro s petjem g. Fran Govekar.

Ker so »Rokovnjači« žene neka tradicionalna predstava kamniške Narodne čitalnice, se je ob letošnji 125 letnici rokovnjaškega rovarjenja v Kamniku in njega okolici odločila, da se priredi predstava na prostem. Za to predstavo je igra na novo predelana tako, da se vse dejanje razpleta kakor v romanu brez kakih posameznih aktov.

Obenem pa tudi Kamniški salonski orkester s to igro lahko proslavi 10 letnico smrti Viktorja Parme, ki je bil tudi njegov ustanovitelj in prvi dirigent ter je h Govekarjevi dramatičiji zložil tudi glasbo.

Za predstavo vlada veliko zanimanje.

Pesem z neba

Velefilm z Janom Kiepurom in Marto Eggerth v glavnih vlogah.

Vsebina: Pod vodstvom vedno optimističnega ravnatelja opere, Roséja, se je njegovo operno osebje, katerega že več mesecev ni mogel plačati, vkrcalo v neki južno-ameriški luki, da bajé nastopi v Monte Carlu. Ves ponos tega osebja je Mario, mlad in vesel tenorist. Roséju je določena kabina št. 13, a ker je praznovren, jo prepusti Mariju, sam pa se naseli v kabini debelega basista Linsemanna. Predno pa odpluje ladja, opazijo da se nahaja v kabini št. 13, slepi popotnik v osebni dražestne blondinke Karle. Ta je bila v Južni Ameriki nastavljena za stenotipistino (tipkarico) pri neki tvrdki, a ker so zahtevali od nje vse kaj drugega, hotela je z vso silo nazaj v domovino. Mario jo pomiri, ker se je zaljubil vanjo, doseže tudi, da jo puste na ladji. Medtem pa — po mnogih zaprekah — poje bogatim gostom I. razreda z jarbole in z na tak način prisluženim denarjem kupi vozovnico za slepo potnico Karlo.

Arvelle, ravnatelj opere v Monte Carlu, pa brzojavi Roséju, naj ne pride tja s svojim osebjem, ker hoče imeti za svojo opero le znane in slavne moči, a ne mladih in nepoznatih pevcev. Nihče izmed osebja, le Karla ve za vsebino tega brzojava, ki je bil oddan v kabino št. 13. Zato hoče ona na vsak način pomagati svojemu Mariju in se slučajno snide z Arvelom. Ker se mu prikupi, jo povabi, da z njim preživi ta večer.

Upajoč, da tako najlažje izposluje angažma za Marija in njegovo družbo, sprejme ponudbo. Med tem so tudi pevci zvedeli za odklonilno brzojavko in Mario hoče na vsak način priti do Arvella; on mora slišati njegovo petje! S Roséjem ga iščeta povsod in ga dobita nazadnje v igralnici. Na sredi dvorane hoče Mario zapeti. Ker mu to branijo, uveljavi svoj namen s samokresom v roki.

Ravnatelj opere ga hoče angažirati, a samega brez ostalih pevcev. Mario zahteva, naj bodo sprejeti še ostali tovariši. Razočaran pa je, ko zapazi, da je v družbi Arvella Karla, ki ni hotela zvečer z njim samim. Nikakor noče, da bi bil z njeno protekcijo angažiran.

Radi nastopa s samokresom morata on in Rosé v ječo, četudi le za par ur.

Ko so naslednji večer peli v operi Monte Carla »Tosco« z vsem sijajem, je pred vrati opere na prostem postavil Rosé kaj primitiven gledališki oder ter je s svojim osebjem ob spremljanju gramofona izvajal opero. Najlepše je pel Mario, tako da so poslušalci zapuščali v trumah opero v Monte Carlu ter prisostvovali rajši Roséjevi predstavi.

Posledica je bila, da so bili Mario in vse ostalo Roséjevo osebje angažirani za Arvelovo gledališče. Ko pa je še Mario zvedel za razlog, vsled katerega je Karla sprejela prejšnji večer Arvelovo ponudbo, da namreč pomaga njemu in njegovim tovarišem, je bila njegova sreča popolna.

Ernest Škof, sodavičar
Kamnik

Za kratek čas

MILO ZA DRAGO

Službovala sta na mali železniški postaji »načelnik« in »podnačelnik«, oba ljubitelja pijače — seveda ne brezalkoholne. V službi sta se menjavala vsakih 24 ur. Prijatelja pa nista bila med seboj. In je nekega jutra ob predaji poslov zabeležil gospod načelnik v dežurno knjigo — ali kako se že imenuje ta stvar: »Gospod podnačelnik je prišel danes pijan v službo.« — Drugo jutro je zabeležil gospod podnačelnik v knjigo: »Gospod načelnik danes ni prišel pijan v službo.« Z.

ŠKOTSKA

Škotskega kmeta je zalotil stražnik, ko je peljal ponoči voz brez luči.

»Kje imate svetilko?« ga je ustavil.

»Ali ne bi bilo škoda denarja za olje?« je mirno odvrnil kmet. »Moj konj je namreč slep.« R.

ČIKAŠKA

Tujec: »Oprostite, gospod, ali ste videli katera stražnika v bližini?«

»Na žalost, ne.«

»Imenitno! Sem denarnico!« R.

SLAB ZGLED

»Marija! Kako se je pismonoša drznil vas poljubiti!« pokara gospodinja svojo služkinjo.

»Saj ni on kriv, gospa,« se opraviči Marija.

»Mlekar mu je dal slab zgled.« R.

DOBER ŽELODEC

V dobi, ko je bil Abt dvorni kapelnik v Braunschweigu, je stopal nekega večera zložno in zadovoljno proti domu.

»Od kod pa tako dobre volje, gospod kapelnik?« ga ustavi neki prijatelj.

»Od večerje,« odgovori Abt.

»Kaj pa je bilo dobrega?«

»Puran.«

»Ni slabo. Koliko vas je pa bilo?«

»Dva.«

»Kdo, če smem vprašati?«

»Jaz in puran.« Rihar.

IZLETNIŠKA

Dva izletnika sta dala pri slovesu natakariči zelo lepo napitnino, a natakariča še mrdnila ni; šele, ko ji je tretji dal roko, se je prijazno nasmehnila.

»Menda ste ji dali posebno veliko napitnino, da je tako vesela,« sta pripomnila druga dva.

»Kaj še, — niti pare ne, le po dlani sem jo počeegetal.« R.

Kdor rabi lončene, krušne in sobne peči, štedilnike, emajl plošče za oblaganje sten i. t. d., naj se zgleda pri

FRANC KOSMAČ

VELIKI MENGEŠ, št. 139-116

(cesta na Moste)

Karol Skala

manufaktura · špecerija · galanterija

Kamnik

Foto amaterji

Aparate raznih znamk, stojala, zvite in zložene filme, različne foto-papirje vseh dimenzij Vam nudi po konkurenčnih cenah

Foto trgovina FR. APARNIK

Vsa fotoamaterska dela se izvršujejo po najnižjih cenah.

Restavracija RODE

tik glavnega kolodvora

Sobe za tujce, prvovrstna kuhinja Vam nudi vsakovrstna topla in mrzla jedila. Pristna vina, radio, avto garaža, shramba koles, konjski hlev.

Priporoča se

I. CVETEK

Julij Golob

modno krojaštvo, PERŌVO štev. 42

Izdelujem vseh vrst obleke po najnovejši modi, — postrežba točna, cene solidne!

K. DRAŠČEK, Kamnik

prodaja koles, Singer šivalnih strojev, gramofonov, plošč in vseh nadomestnih delov. Mehanična delavnica. Lakiranje v peči.

Priporoča se tvrdka

ANTON KAMNIK VIVODA

Velika izbira moških klobukov, čepic, perila ter glavna tovarniška zaloga

„Tivar“ oblek

V bližini kopališča nasproti kina:

Restavracija Stara pošta

vam nudi najboljša vina in prvovrstno hrano. — Sobe za tujce s tekočo vodo, senčnat vrt, radio, garaža, konjski hlev. Priporoča se
FRANJA DEBEVEC

Alojzij Vavpetič

valjšni mlin, parna pekarna in trgovina z mešanim blagom

Marija Vavpetič

gostilna

Šmarca pri Kamniku

Mestna Hranilnica v Kamniku

je največji in edini pupilarno varen denarni zavod v celem kamniškem okraju pod državnim nadzorstvom. Za vse vloge in njihovo obrestovaje jamči mestna občina Kamnik, z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo.

Trgovina z vinom

And. Mejač

Komenda

Stalna velika zaloga vseh vrst nam. in specialnih vin

Franc Lenassi

lesna trgovina

Kamnik

Kmetški

hranilni in posojilni dom

registrovana zadruga z neom. zavezo

podružnica Kamnik

Glavni trg

Titan d.d.

stavbeno okovje

ključavnice, fittingi

pohištvene ključavnice

temperlitina

štedilniki, dimne cevi

gospodinjski stroji

300 delavcev

lastna elektrarna

VILKO CERAR

urar in prodaja zlatnine in optike

Kamnik, Majstrova ulica 20

Zaloga vsakovrstnih ur, od Din 34'— naprej, očala, verižice, uhani, obeski, poročni prstani
Zaloga dvokoles in njih posameznih delov, ugoden in cenen nakup na obroke.

MODERNO UREJENO MIZARSKO PODJETJE

S STROJNIM OBRATOM

MIHA MEJAČ

GRABEN 10, KAMNIK

Mlevski izdelki

NASTRAN IN DRUG

družba z o. z.

Homee pošta Radomlje

J. Koschier, nasl. Hvala Artur

Kamnik

Galanterija, modno blago, potrebščine za šivilje, čevljarje, predtiskanje ročnih del in vsakovrstna preja za vezenje. Dobro blago, nizke cene!

Lovro Belec

Kamnik

NOVI TRG 19, konc. vodovodni instalater in ključavničar. Avtogenično varenje

Lap Anton

trgovsko vrtnarstvo in drevesnice

Kamnik

Mehanična tkalnica

Sever in drug

Domžale

izdeluje vsakovrstno frotir blago, frotir brišače, platno, burete, damsko modno blago, flanelaste rjuhe i. t. d.

PAVLIN in ŠRAJ

opekarna

Radomlje

Opeka vseh vrst, stalno na zalogi

Nizke cene

Priznana kvaliteta

testenine

„APETIT“ sladna kava

Ljudevit Marx,

tovarna lakov d. d.

Domžale

Tovarna vseh vrst lakov in oljnatih barv, specialitete: Virco-nitrocelulozni laki, Bifax-barve, parketno voščilo, Wix-Wax, Marx-emajli, laki za kočije, Tessarol-emajl, hitro sušec, odporen proti udarcem, kislinam in vremenskim vplivom.

Martin Mali

avto-duco ličenje avtomobilov
in splošno tapetništvo

Domžale

Anton Müller

gostilna in trgov. z vinom

Domžale-Stob

Fran Končan

splošno ključavničarstvo

DOMŽALE

Mehanična delavnica v Majstrovei ulici

Gustav Slatinšek, Kamnik

Sprejema vsa v to stroko spadajoča dela,
posebno pa: precizna dela na stružnici, avto-
geno varenje in na ognju lakiranje koles po
zmernih cenah.

JOSIP KERN

TESARSKI MOJSTER

IN TRGOVINA Z LESOM

KOMENDA PRI KAMNIKU

MARIN ANDREJ

strojno ključavničarstvo, MOSTE 46
Popravljam vseh vrst stroje, poljedelske in druge,
avtogenično varenje vseh vrst kovin, tudi aluminija.
Vsakovrstno kovinsko struženje in vsa v to stroko
spadajoča dela. Cene zmerne.

Avtopodjetje „Peregrin“

družba z o. z.

bratje Rode, Kamnik

Vzdržuje redno avtobusno progo
Vransko-Kamnik-Domžale-Ljubljana
Ima na razpolago tovarne avtomobile,
auto taksi in avtobuse za izletne vožne

**Najcenejše us-
njate suknjiče
dobite le pri**

**Zalokar
Franc-u**

Mengeš 41

Priporoča se

Franjo Levec

kamnoseštvo

Veliki Mengeš št. 5

Izdelujem vsakovrstne nagrobne spo-
menike, kakor tudi vse cementne
izdelke po zelo konkurenčnih cenah

ŠTEBE ANTON

TESARSKI MOJSTER

MOSTE 82

MOSTE 82

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela.

TVORNICA TRAKOV

IVAN KANC

MENGES

MENGES

Specijaliteta:

Elastični traki — Reklamne vrvice

TVORNICA KVASA

LOJZE KANC

MENGES

Kupujte le njen prvovrsten izdelek!

KANC ALOJZI

TOVARNA

PARKETOV

MENGES

Jožef Okoren

VALJČNI MLIN IN ŽAGA

DUPLICA PRI KAMNIKU

Mušič Franc, Mengeš

pohištveno in stav. mizarstvo

Pohištvo najnovejših vzorcev, kakor tudi vsa stav-
bena dela izvršujem po najnižjih dnevnik cenah.

Industrija platnenih izdelkov

d. d.

JARŠE p. DOMŽALE

Surovo platno, trdo platno za pod-
loge, kanafas, belo domače platno,
brisače, brisalke, namizne prte
platno za letenske obleke, platno
za naslonjače, platno za vreče
slamnjače, impregnirano platno za
vozne in konjske plahte in vse v
to stroko spadajoče blago.

Tone Knaflič

usnjarija in trgovina
z usnjem — proto-
kolirana leta 1924

Kamnik

Kavarna in restavracija

v Kamniku (poleg vremenske hiši-
ce in železniške postajnice)
nudi najboljšo kuhinjo in pristno pijačo, ima
stalno razstavo originalnih planinskih slik
Se priporoča Albina in Maks Koželj.

„Jugobarvarna“

Karl Biško, Kamnik

parna barvarna, apretura, be-
lilnica in kemična čistilnica

IVAN POLLAK

USNJARSTVO

KAMNIK

LESNA INDUSTRIJA

PARNA ŽAGA

DRUŽBA Z O. Z.

TOVARNA ZABOJEV

KAMNIK

Vsem tujcem in letoviščarjem se priporoča restavracija

„GRAJSKI DVOR“

na Glavnem trgu (23)

senčnat vrt, radio, dobra kuhinja in pristna
vina ter zmerne cene. — Gizela Žerovnik

Priporoča se

Maksimiljan Kosec

ključavničarstvo, Mengeš

Izdelujem vse vrste štedilnike in vsa v mojo
stroko spadajoča dela.

IVAN MOČNIK,

Veliki
Mengeš 156.

Izdeluje in liča vozove vseh vrst. V zalogi
ima vedno raznovrstne vozove na peresih.
Sprejemajo se tudi vsa v to stroko spadajoča
popravila.

Cene konkurenčne!

Mestno kopališče

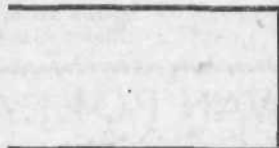
Ob Nevljici na tekoči
in topli vodi. Solnčne
kopeli, športni bazen
dolga 50 m, skakalni
stolp, otroški bazen, te-
nis, bufet, balin i. t. d.

BOGATAJ IVAN, KAMNIK

manufaktura-galanterija,
pletenine, potrebščine
za krojače in šivilje

Dobro blago! Najnižje cene!

**Ferdo
VODE**

trgovina z vinom

Komenda

**Mehanična
tkalnica**

„Jugopamuk“

družba z o. z.

Kamnik

Frottè in Chenilla

Hotel Hotel

KENDA

KAMNIK

Prvovrstna oskrba, tujske sobe,
lep senčnat vrt

Vodilna trgovina
v manufakturi
in galanteriji

M. KRAMAR

v Kamniku

Velika izbira volnenega
blaga za moške in žen-
ske obleke. Nizke cene

Prva slovenska izdelovalnica gumbov
„BISER“ - KAMNIK - MEKINJE

Bratje Hočevar, d. z. o. z.

tvornica gospodarskega orodja

Mekinje — Kamnik

Cenj. občinstvu in letoviščarjem se priporoča

Restavracija

Anton Cerer

Kamnik, Majstrova št. 17

Sobe za tujce, prvovrstna kuhinja in
izborna vina. Cene nizke. Avtogaraža.
Hlev za konje. Senčnat vrt. Restav-
racijska veranda, avtobusna postaja
oddaljena od kopališča 2 minuti.

Priporoča se

Karol Dolinšek

splošno modno kro-
jaštvo in zaloga vseh
vrst izgotovljenih
oblek last. izdelka

Kamnik, Majstrova št. 5

Kregar & Fajdiga

koncesionirano

elektro podjetje

Avto - taksi, me-

hanična delavnica

Avto - garaža

**Anton
Stergar**

trgovina z mešanim
blagom in semeni

Glavna zaloga ce-
menta in umetnih
gnojil

Vsa tu in inozemska zdravila,
specialitete, obvezila in higi-
jenske potrebščine v najboljši
kakovosti nudi

Lekarna

Pri sv. Trojici, Kamnik

DR. R. KARBA

Poštna naročila se izvršujejo točno.

Žepne ure 2 leti garancije . **Din 34**—

Moderne ročne ure iz kromnikla

3 leta garancije **Din 95**—

Zelo dobre budilke 3 leta garan-

cije **Din 40**—

Poročne prstane, verižice, obeske, uhanе, očala
tudi po zdravniških predpisih kupite najceneje le pri

Josip Janko, Kamnik

urar, nasproti farne cerkve!

Kamnik

nudi svojim letoviščarjem obilo krajevne lepote.

Da se bo uveljavil kot letoviščarsko mesto jim pa mora nuditi
čim več udobnosti. To jim pripravite s stoli, sklopnimi fotelji in ležal-
nimi stoli tovarne

Remec-Co.

ki je v Vaši neposredni bližini ter Vam zato nudi najcenejši nakup.